

Predmet

EKONOMIKA TURIZMA

PROGRAM GOSTINSTVO IN TURIZEM

Študijsko gradivo 1. del

Marko GAMS, univ. dipl. ekon.

Študijsko leto:
2012/2013

KAZALO VSEBINE

1. vsebinski sklop: RAZSEŽNOSTI TURIZMA

1.1 RAZVOJ TURIZMA

1.1.1 Pregled razvoja turizma po svetu

1.1.2 Pregled razvoja turizma v Sloveniji

1.2 OPREDELITVE OSNOVNIH POJMOV V TURIZMU

1.2.1 Opredelitev pojma turist

1.2.2 Opredelitev pojma turizem

1.2.3 Opredelitev pojma turistična destinacija

1.3 POGOJI ZA RAZVOJ TURISTIČNE DEJAVNOSTI

1.4 OBLIKE TURIZMA

1.5 PROBLEMATIKA MNOŽIČNEGA TURIZMA

1.6 ALTERNATIVNE OBLIKE TURIZMA

1.7 TRAJNOSTNI RAZVOJ TURIZMA

PRIPRAVA NA 1. DEL IZPITA

1 RAZSEŽNOSTI TURIZMA

1.1 RAZVOJ TURIZMA

1.1.1 Pregled razvoja turizma po svetu

Pojem EKONOMIKA izvira iz grških besed OIKOS (gospodinjstvo, gospodarstvo) in NOMUS (predpis, zakon).

Predmet proučevanja ekonomike turizma so:

- ekonomski dejavniki, ki povzročajo nastanek in zadovoljitev potreb po turizmu,
- dejavnosti, ki turizem pospešujejo in ekonomsko izkoriščajo,
- vloga teh dejavnosti v narodnem gospodarstvu,
- ekonomske funkcije turizma in
- ekonomska politika na področju turizma.

Uvod

Turizem je kot sestavni del človeške civilizacije verjetno star toliko kot človeštvo samo in je ena izmed posledic človekove **potrebe po spremembi okolja**. Ljudje so se gibali izven domačega okolja že, ko so iskali hrano ali živalske kože. Vendar takšnih oblik mobilnosti ne moremo šteti za potovanja v turističnem smislu kot ga razumemo danes, saj morajo biti za turistična potovanja izpolnjeni določeni pogoji, ki so povezani zlasti s prostim časom, denarnimi sredstvi, potrebami in željami ter možnostmi za potovanja. Kljub temu so današnjemu turizmu bolj ali manj podobne oblike obstajale že v **antičnih časih**, začetki sodobnega turizma pa segajo v **konec 19. stoletja**. Takrat so se pričela tudi prva proučevanja turizma kot gospodarskega in družbenega fenomena. Pionirsko vlogo pri ugotavljanju nekaterih bistvenih ekonomskih pojavov in problemov turistične dejavnosti imajo Avstrijci. Tako Josef Strander leta 1905 v Gradcu predava o turizmu in napiše knjigo »Der Fremdenverkehr«, v kateri obravnava motive in pogoje za turizem ter elemente bivanja, preskrbe, prometa in promocije. Sistematično znanstveno pa so pričeli proučevati turizem šele v 2. polovici 20. stoletja.

Medtem ko so bila vrsto stoletij potovanja privilegij družbenih elit, so danes nepogrešljivi sestavni del družbe in ena osnovnih potreb sodobnega človeka. Turizem je **fleksibilen in spreminjajoč pojav**. Skozi zgodovino so potovanja in turizem doživela velike strukturne spremembe, spreminjali so se turistični tokovi in se ustvarjali novi trendi. Vse turistične destinacije, ki so danes »in«, zagotovo jutri ne bodo več tako popularne in množično obiskane, zamenjale jih bodo nove destinacije » v vzponu«.

Stroka razlikuje 2 obdobji razvoja turizma:

- A PREDHODNE OBLIKE SEDANJEGA TURIZMA
- B SODOBNI TURIZEM

A PREDHODNE OBLIKE DANAŠNJEGA TURIZMA

Med **predhodne oblike** turizma štejemo vse oblike potovanj **do pričetka 19. stoletja**, ki so imele dokaj podobne značilnosti kot današnji, sodobni turizem, vendar so se pojavljale v bistveno manjšem obsegu. Med motivi potovanj so prevladovali: rekreativni, kulturni, zdravstveni, verski in trgovski oz. poslovni motivi in tudi motivi, povezani z zabavo.

Iz **Antične Grčije** so poznani verski motivi potovanj v Delfe, kjer so romarji obiskovali Apolonov tempelj in Pitijino preročišče, športni motivi obiskovanja iger v Olimpiji ter motivi počitka, druženja, zabave in sklepanja poslov na otoku Delos. Za prvi predhodnik pisnega turističnega vodnika velja delo starogrškega geografa in zgodovinarja Pausaniasa z naslovom Opis Grčije. Pausanias je popisoval geografske značilnosti, običaje, delo in življenje ljudi na celinski Grčiji in otokih.

V **Rimskem cesarstvu** so bila potovanja privilegij zgornjega družbenega sloja – patricijev. Rimski imperij je imel z dobro razvitim cestnim omrežjem znotraj imperija, sistemom prenočišč in postaj zelo dobre pogoje za potovalno dejavnost. Patriciji so potovali tudi izveč meja imperija. Med motivi potovanj so prevladovali obiski term s toplimi vreli (Vichy, Bath, St. Moritz, Rimske toplice...), poletne počitnice (Ostia v bližini Rima), zimske počitnice (Sicilija in sredozemska obala Severne Afrike) in ogled zgodovinskih spomenikov (Grčija, Mala Azija, Palestina, Egipt).

V obdobju **srednjega veka** so zaradi novo nastalih mej po razpadu Rimskega cesarstva, številnih spopadov in vojn ter zaradi upravnega sistema, ki je preprečeval prosto gibanje ljudi brez dovoljenja zemljiškega gospoda, potovanja močno nazadovala. Gospodarstvo srednjega veka je bilo razdrobljeno in nepovezano, življenjski standard je nazadoval. Trgovci so še vedno potovali, medtem ko potovanja zaradi počitka ter kulturnih ali zdravstvenih razlogov praktično izginejo. Edina predhodna oblika turizma, ki je bila v srednjem veku v razcvetu, je bil **romarski oz. verski turizem**. Kljub slabim pogojem za potovanja, so ljudje romali tudi v zelo oddaljene kraje. Romanja so bila dolgotrajna in nevarna. Najbolj priljubljene romarske »destinacije« so bile Rim, Santiago de Compostela in Jeruzalem, v naših krajih pa Gospa sveta (Maria Saal) na Koroškem

Obdobje renesanse, med 14. in 16. stoletjem, je pomenilo konec temačnega srednjega veka tudi na področju turizma. Prične se vsestranski preporod in kulturni razcvet. Italija, predvsem severni del, je postala središče kulturnega sveta. Tja pričnejo potovati številni umetniki iz severne Evrope. Iz tega obdobja so ohranjeni tudi prvi zapisi in slike alpske pokrajine, čeprav so bili motivi potovanj povezani predvsem s spoznavanjem **kulturno-zgodovinske dediščine**.

Sredi 16. stoletja, v obdobju renesanse, se je pričel pojav, imenovan **GRAND TOUR**, ki je pustil dolgotrajne posledice na področju turizma in ga mnogi strokovnjaki štejejo za prvo

obliko modernega turizma. Potovanja po Evropi (t.i. Grand Tour potovanja) so bila v tem obdobju skoraj obvezen sestavni del izobrazbe sprva angleških, kasneje pa še ostalih plemičev, starosti okoli 20 let, ki so spoznavali kulturo, običaje, pravila bontona, tuje jezike in navezovali poznanstva in poslovne stike s svojemu stanu podobnimi plemiškimi rodbinami sprva najbolj v Italiji, kasneje pa tudi Franciji, Nemčiji in na Nizozemskem. V 18. in 19. stoletju potovanja Grand Tour izgubijo izobraževalni značaj in postaneta glavna motiva potovanj razvedrilo in zabava. Po mnenju nekaterih strokovnjakov so ta krožna potovanja (tour) po Evropi dala ime pojavu, imenovanemu TURIZEM.

Obdobje razsvetljenstva je v Evropi trajalo med 18. in 19. stoletjem, na ozemlju današnje Slovenije pa kasneje, ob koncu 19. stoletja. To je bilo obdobje revolucionarnih tehnoloških **izumov** (parni stroj, Watt leta 1769; parnik, Fulton leta 1803; lokomotiva, Stephenson leta 1814), ki so utrlj pot razvoju industrije in prometa ter s tem tudi turizma. Tehnološke iznajdbe povzročijo velike družbene spremembe, večje migracije ljudi, spremenjen način življenja, dvig materialnega standarda in dvig izobrazbene ravni, kar spodbudi razvoj turizma.

V obdobju razsvetljenstva se pojavi tudi vse večje zanimanje za naravo, predvsem za do tedaj dokaj slabo poznane Alpe, ki so jih pričeli odkrivati skozi besede piscev kot sta bila npr. Goethe in Byron. Na podlagi znamenitega poziva »**Nazaj k naravi!**« Jeana Jacquesa Rousseaua leta 1759 so prevladovali motivi potovanj, povezani z naravo, predvsem z Alpami. V tem obdobju beležimo izgradnjo prvih penzionov in hotelov. V Sloveniji so bili vodilni predstavniki razsvetljenstva Žiga Zois, Anton Tomaž Linhart in Valentin Vodnik. V ta čas sodi tudi prvi vzpon »štirih srčnih mož« na Triglav (26. 8. 1778).

B SODOBNI TURIZEM

V 18. stoletju so si potovanja lahko privoščili le maloštevilni, premožni izbranci ter trgovci, ki so potovali zaradi sklepanja poslov. Velika večina prebivalstva je bila z življenjem in delom povezana na domači kraj in ni poznala možnosti potovanj in preživljanja prostega časa. Njihovo življenje ni bilo razdeljeno na delo in počitek. Šele ko je prišlo do ločitve kraja bivanja in kraja opravljanja dela, so bili vzpostavljeni pogoji za **delitev na delovni in prosti čas**. Turizem se v kmetijsko usmerjeni družbi ni mogel razvijati (z izjemo zemljiških gospodov, ki so si potovanja lahko privoščili). Za vzpostavitev pogojev za razvoj turistične dejavnosti v večjem obsegu je bila potrebna **industrijska revolucija in kapitalistični družbeno-gospodarski sistem**, ki je poglobil razlike med družbenimi razredi in omogočil sprva le najvišjim slojem (aristokracija in bogataši) sodelovanje v turizmu, kasneje z višanjem dohodka in prostega časa pa tudi nižjim slojem. Spremeni se tudi namembnost potovanj: upada delež potovanj zaradi izobraževanja in naraščajo motivi počitka, razvedrila in zabave. V zahodni Evropi je industrijska revolucija nastopila konec 18. stoletja, sledile so francoska revolucija in Napoleonove vojne, zato je bil za večji razvoj turistične dejavnosti nujen tudi mir v Evropi (konec Napoleonovih vojn – Napoleona dokončno porazijo pri Waterlooju leta 1815).

Tako se v **začetku 19. stoletja** se kot posledica industrijske revolucije pojavijo vzroki in pogoji (hitra industrializacija povzročena s tehnološkim napredkom, nove oblike prometnih sredstev, oblikovanje novih družbenih razredov...), ki privedejo do nastanka sodobnega turizma, ki ni več namenjen le izbranim posameznikom in najvišjim družbenim slojem (čeprav v tem obdobju slednji v potovalni dejavnosti še vedno prevladujejo).

Obdobje SODOBNEGA TURIZMA je obdobje dolgo 200 let s številnimi usodnimi spremembami glede turistične dejavnosti. Prične se v začetku 19. stoletja (uradno **leta 1816**).

Dejavniki razvoja sodobnega turizma:

- večanje števila prebivalcev
- kapitalistična industrijska družba
- večja stopnja urbanizacije
- delitev na delovni in prosti čas
- večanje sloja premožnejših ljudi (industrialci, pravniki, zdravniki, trgovci)
- večje potrebe po začasni spremembi okolja, oddihu in rekreaciji
- tehnični napredek, zlasti izboljšanje prometnih sredstev
- večja produktivnost dela in posledično večja kupna moč
- razvoj turističnih krajev in turistične ponudbe (več nastanitvenih obratov nižjega ranga, prve potovalne agencije)

Sodobni turizem je v začetnem obdobju izrazit razredni pojav, saj sprva potujejo le aristokrati in bogataši. Glavni potovalni motivi so zabava, razvedrilo in počitek. Najpomembnejša turistična območja postanejo Alpe in Sredozemska obala.

Razlikujemo tri obdobja sodobnega turizma:

TURIZEM POSAMEZNIKOV ali ARISTOKRATSKI TURIZEM (1816 do konec 19. stoletja)

KLASIČNI TURIZEM (začetek 20. stoletja do cca. 1960)

MODERNI - MNOŽIČNI TURIZEM (po 1960)

Turizem posameznikov – aristokratski turizem

Obdobje se prične poleti **leta 1816**, ko so zabeležili **prva letovanja Angležev ob Ženevskem jezeru**. Leta 1818 Anglež Emery organizira 14-dnevne ture s kočijami v Švico. Razvijejo se prvi turistični kraji in območja (zlasti v Švici in Franciji). Kopenje in sončenje še nista bila v modi in tudi nista bila družbeno zaželena. Turistični tokovi so se oblikovali od Anglije in severne Francije do alpskih in sredozemskih območij (zlasti Ženevsko jezero, zahodne Alpe (Chamonix), Azurna obala). Potuje sloj izobraženih posameznikov z visokimi dohodki in obilo prostega časa. Sredi 19. stoletja poleg aristokratov potuje vse več premožnih kapitalistov. Švica postane vodilna turistična država, leta 1856 v Montreuxu ob Ženevskem jezeru ustanovijo prvo turistično društvo. Leta 1840 je imela Švica cca. 2 milijona

prebivalcev, obiskalo pa jo je med 30 tisoč in 40 tisoč premožnih turistov, zlasti iz zahodne Evrope.

V tem obdobju nekaj posameznikov prepozna v turistični dejavnosti poslovno priložnost. Leta 1828 v Nemčiji tiskar Karl Baedeker izda prvi sodobni turistični vodnik (vodnik za potovanje po Renu), ki je bil prvi izmed vodnikov znamenite založbe Baedeker, ki izdaja turistične vodnike še danes. Leta 1836 pa John Murray III. izda prvi potovalni vodnik v Angliji. 5. 7. 1841 se zgodi usodni mejnik v razvoju sodobnega turizma, ko **Thomas Cook**, pridigar in učitelj v nedeljski šoli organizira in izvede za približno 500 udeležencev protialkoholnega združenja izlet z vlakom od Leincestra do Loughborough v Angliji. Izlet se zapiše v zgodovino turizma kot **prvo pavšalno potovanje**. Po uspehu tega izleta ustanovi Thomas Cook **prvo potovalno agencijo** in postane začetnik sodobnega organiziranega (pavšalnega) turizma. Cook leta 1855 izvede prvo potovanje iz Anglije v celinsko Evropo, leta 1872 pa prvo potovanje okoli sveta, ki je trajalo epskih 212 dni. Thomas Cook kot prvi uvede hotelske kupone, predhodnike današnjih turističnih napotnic (voucher oz. vavčer) in potovalne čeke, ki jih izdajajo še danes. Cook je potovanja razvil v turistično industrijo.

V 2. polovici 19. stoletja začne turizem izgubljati »aristokratske« značilnosti, saj poleg aristokratov pričnejo vse bolj množično potovati tudi lastniki kapitala – »kapitalisti«. S količinskim razvojem turizma se pojavijo kakovostne spremembe v turističnem povpraševanju in turistični ponudbi. Pojavil se je nov turistični dejavnik, ki je počasi spremenil strukturo turistov, to je bil večdnevni prosti čas za zaposlene. Po letu 1876 so si delavci priborili pravico do prostih nedelj, okoli leta 1900 pa tudi letni dopust (najprej v Franciji).

Obdobje klasičnega turizma

Za obdobje klasičnega turizma štejemo čas po cca. **letu 1890**. Posledica strukturnih sprememb (zlasti uvedbe prostih dni za zaposlene) so bile, da se je pojavil nov družbeni red turistov: uslužbenci in kasneje tudi delavci, ki pa so imeli v primerjavi z bogataši iz aristokratskega obdobja turizma precej nižjo kupno moč in nižjo zahtevnost glede pričakovane kakovosti turističnih storitev. To je vplivalo na upad kakovosti in cene turistične ponudbe. Cela vrsta luksuznih hotelov je propadla, pojavili so se novi, cenejši in manj luksuzni hoteli. Tudi (prve) potovalne agencije so prilagodile ponudbo nižji kupni moči in nižji pričakovani in zahtevani kakovosti storitev takratnih turistov.

Za obdobje klasičnega turizma so torej značilne številne strukturne spremembe tako na strani turističnega povpraševanja kot na strani turistične ponudbe. Poglavitna **sprememba na strani povpraševanja** je bila, da zaradi prostih dni ob koncu tedna in plačanega dopusta, povprašuje po počitnicah vse več pripadnikov nižjega družbenega sloja z nižjo kupno močjo (v večini držav zahodne Evrope so plačane dopuste vzpostavili v obdobju 1918 do 1936). Poglavitna **sprememba na strani ponudbe** pa je bila, da se je spremenila struktura nastanitvenih obratov: številni luksuzni hoteli propadejo, pojavijo se novi obrati nižje kakovosti, ki so cenovno dostopni širšim množicam.

Poleg Angležev in Francozov so vse bolj množično potovali tudi Nemci (takrat industrijsko najbolj razvite države). Turistični tokovi so se oblikovali v smeri: sever – jug, vendar je nazadoval obisk mondenih turističnih centrov in dragih hotelov, povpraševanje se je

preusmerilo v cenejše kraje in objekte. Turizem je dobil sezonski značaj in postal stalen pojav. Potovanja zaradi odih, zdravja in kulture so postala stalna potreba množic.

Po prvi svetovni vojni se je oblikovala skupina petih »**klasičnih**« **receptivnih turističnih držav**: Švica, Francija, Italija, Avstrija in Nemčija. Naštete države niso bile turistično zanimive kot celota, ampak so se oblikovale posamezne turistične destinacije in območja: zahodna Švica, severna Italija, zahodna Avstrija, Azurna obala in južna Nemčija. Hitro se je razvijalo železniško omrežje. V državah zahodne Evrope in v ZDA so pospešeno gradili ceste. Turizem je napredoval do svetovne gospodarske krize 1929. Tik pred krizo je dosegel rekordne vrednosti, ko je navedenih 5 držav obiskalo 7,6 milijona tujih turistov. Turizem vse do 2. svetovne vojne ni dosegel rekordnih vrednosti iz časa pred krizo leta 1929.

Druga svetovna vojna je zaustavila turistični razvoj. V turistično zelo razviti Švici, ki je med vojno ohranila status nevtralne države, so domači turisti reševali turistično gospodarstvo (substitucijska funkcija domačega turizma). Po drugi svetovni vojni, ko so obnovili porušeno infrastrukturo in izgradili novo omrežje prometnih poti, se začne ponoven, zelo hiter razmah domačega in svetovnega turizma. Turizem se po 2. svetovni vojni kot zelo pomembna družbena in gospodarska dejavnost dokončno uveljavi in dobi množičen značaj.

Moderni - množični turizem

Največji razcvet mednarodnega turizma se prične v 60-ih letih 20. stoletja. Glavni **vzroki rasti sodobnega mednarodnega turizma** so tako tehnološki kot tudi družbeni:

- stalno naraščajoči dohodki, kupna moč in želja po potrošnji dohodka
- daljši prosti čas in plačan dopust
- razvoj množičnih prometnih sredstev, visoka stopnja motorizacije in pričetek množične uporabe letalskega prometa
- obnova in izgradnja nastanitvenih obratov
- vse večje potrebe po spremembi okolja (počitek, sprostitev...)

V drugi polovici 20. stoletja postanejo potovanja dostopna vsem družbenim slojem, turisti postanejo kot potrošniki vse zahtevnejši. Turizem postane **ena najmočnejših gospodarskih dejavnosti** na svetu. Kot izvozna dejavnost je na 4. mestu v svetovnem merilu. Svetovni turizem predstavlja cca. 5 % delež v BDP in 30 % delež izvoza storitev v svetovnem merilu. V povprečju je v svetovnem merilu vsako deveto delovno mesto odvisno od turizma.

Rast turizma je izjemna. V letu 1960 je znašalo število mednarodnih turistov 70 milijonov, turistična potrošnja pa 7 milijard USD. V letu 2011 je naraslo število mednarodnih turistov že na 983 milijonov, prilivi od turizma pa na 740 milijard evrov.

Vodilne receptivne svetovne regije so Evropa, Azija s Pacifikom ter ameriški kontinent. Vodilna svetovna turistična receptivna regija je Evropa. Opazen je trend relativnega upada Evrope na račun rasti drugih regij, vendar Evropa še vedno ustvari nad polovico svetovnega

turizma. Vodilni regiji znotraj Evrope sta Zahodna Evropa in Južna Evropa (Sredozemlje). Turizem narašča po svetu hitreje kot v Evropi. Leta 1980 je Evropa v svetovnem merilu beležila 63 % vseh mednarodnih prihodov, leta 2011 pa 45 %. Npr. regija Azija in Pacifik je leta 1980 beležila 8 % mednarodnih prihodov, leta 2011 pa že 28 %.

Najpomembnejše emitivne turistične države so države z visoko kupno močjo (Nemčija, Velika Britanija, Avstrija, Švedska, Francija, ZDA...) in tudi države z velikim številom prebivalcev (Kitajska, Ruska federacija...). Le tri države: Nemčija, ZDA in VB ustvarijo skupaj skoraj 30 % vseh mednarodnih turističnih odlivov denarnih sredstev (turistična potrošnja izven domače države).

Turizem je zelo dovzeten na krize, (teroristični napadi, vojne, naravne nesreče, epidemije, gospodarska kriza...), vendar se je **po vsaki, še tako hudi krizi do sedaj opomogel in naraščal še z višjimi stopnjami rasti**. Poleg pozitivnih gospodarskih učinkov kaže turizem tudi negativne, zlasti okoljske in družbene učinke.

Slika 1: Strukturne spremembe v turizmu v zadnjih desetletjih

Od 2. svetovne vojne do 80-ih let 20. stoletja	Od 90-ih let 20. stoletja
Usmerjenost v množice	Usmerjenost v posamezne segmente turistov
Vnaprej načrtovani pavšalni paketi	Individualne, spontane odločitve
3 S turizem (Sun, Send, Sea)	Dodatne vsebine in aktivnosti
Ene počitnice letno (v glavni sezoni)	Ene daljše počitnice in več krajših potovanj
Nepriimeren odnos do okolja	Razumevanje lokalnega prebivalstva in večja pozornost do okolja
Veliki hotelski kompleksi	Manjši obrati z več domačnosti

Rast mednarodnih prihodov turistov v letu 2011 je na svetovni in evropski ravni preseгла (dokaj pesimistična) pričakovanja. V letu 2011 je izmed vseh svetovnih regij beležila največjo rast prihodov mednarodnih turistov Evropa (6 % rast v prvih osmih mesecih leta 2011). Glavna razloga sta preusmeritev turističnih tokov iz trenutno nestabilnih držav severne Afrike in Bližnjega vzhoda ter gospodarska situacija v Evropi, ki je spodbudila turiste k počitnicam blizu doma ter zelo nizka rast turizma v letu 2010. Najvišje rasti prihodov mednarodnih turistov znotraj Evrope sta v 2011 beležili regiji: Osrednja/Vzhodna Evropa in Južna/Mediterska Evropa, kamor Svetovna turistična organizacija (v nadaljevanju UNWTO) uvršča Slovenijo). Najvišjo rast prejemkov iz naslova turizma sta v prvih osmih mesecih 2011 beležili ZDA (11 %) in Španija (10 %).

Na razvoj turizma bo v prihodnjih letih imela velik vpliv svetovna gospodarska kriza. Negativni scenarij izpostavlja naslednje možne glavne vzroke upada turizma: širjenje dolžniške krize v evrskem območju, javnofinančni problemi v ZDA in znižanje gospodarske rasti v državah v razvoju in na Kitajskem.

KLJUČNI SODOBNI TRENDI V SVETOVNEM TURIZMU 2. POLOVICE 20. STOLETJA:

- o Potovati vedno večkrat in vedno dlje
- o Nizkstroškovni (low cost) prevozi
- o spremembe v potovalnih tokovih in povečevanje povpraševanja po „novih“ destinacijah (VE, srednja Azija...)
- o Rast uporabe interneta
- o Individualizacija, počitnice po meri posameznika in povpraševanje po specializirani tematski ponudbi (tudi pri namestitvi)
- o Aktivne in doživljajske počitnice
- o Večja zavest o zdravju
- o izobraževanje
- o povečanje deleža starejših ljudi
- o družine z manj člani
- o znižuje se povprečna doba bivanja (pdb)
- o skrb za varnost in naraščajoči stroški zagotavljanja varnosti
- o relativni upad deleža organiziranih potovanj na račun in rast individualnih potovanj
- o podaljševanje sezone
- o upad lojalnosti destinacijam in turističnim proizvodom
- o iskanje avtentičnosti
- o osebni interesi in hobiji
- o trend vračanja k naravi in ekološki turizem
- o Value for money
- o PRIHODNOST: vesoljski turizem?

Navedeni trendi se v zadnjih letih zaradi posledic globalne finančne krize spreminjajo.

Kratek povzetek

Turizmu podobne pojave zaznamo že v najzgodnejših civilizacijah. Prva proučevanja turizma so se pričela v 19. stoletju, sistematično znanstveno proučevanje pa po drugi svetovni vojni. Množični turizem se je razvil kot posledica urbanizacije in industrializacije. Zgodovinski razvoj turizma delimo v dve veliki skupini: na predhodne oblike današnjega turizma in na sodobni turizem. Začetnik organizirane turistične dejavnosti je Thomas Cook, ki leta 1841 izvede prvo pavšalno potovanje. Švica je bila pred drugo svetovno vojno najbolj razvita turistična država (leta 1856 v Montreuxu ustanovijo prvo turistično društvo), najbolj množični turisti pa Angleži. Po drugi svetovni vojni se turizem močno razvije in postane ena najmočnejših gospodarskih dejavnosti na svetu.

NALOGE: Pregled razvoja turizma po svetu

Naloga 1

Pisno odgovorite na vprašanja ali obkrožite oznako pred pravilnim odgovorom. Pravilnih je lahko več odgovorov.

1. Kateri so bili poglavitni motivi za potovanja v starem veku?
2. Ali v srednjem veku obseg potovanj napreduje? Zakaj?
3. Katera je bila poglavitna predhodna oblika turizma v srednjem veku? Ali jo lahko prištevamo med organizirane oblike turizma? Zakaj?
4. Grand Tour:
  - a. predstavlja po mnenju nekaterih avtorjev prvo obliko sodobnega turizma
  - b. se pojavi z industrijsko revolucijo
  - c. označuje dolgotrajna potovanja posameznikov v obdobju klasičnega turizma
  - d. označuje sodobna potovanja v oddaljene kraje
  - e. označuje daljša potovanja mlade aristokracije z motivom izobraževanja
5. Na katere turistične trende v svetu najbolj vpliva svetovna gospodarska kriza?

Naloga 2

Preberite priloženo gradivo in odgovorite na vprašanja.

1. Zakaj je statistično število prihodov turistov praviloma večje od dejanskega števila turistov?
2. Kateri regiji ostajata manj pomembni v svetovnem merilu kot turistični destinaciji? Zakaj?
3. Kateri kazalec je pomemben pokazatelj turističnih zaslužkov določene destinacije? Kako ga izračunamo?
4. Komentirajte podatek, da je turistična potrošnja (mednarodni turistični prilivi na prihod tujega turista) višja v ZDA in Kanadi kot v Evropi.
5. Katera celina je vodilni emitivni turistični trg? Razložite omenjeni pojem!
6. Kako izračunamo turistično potrošnjo na prebivalca (per capita) emitivne države in kaj nam ta podatek pove?
7. Kazalec turistične potrošnje na prebivalca se močno razlikuje med svetovnimi regijami in tudi znotraj Evrope. V severni in zahodni Evropi je precej višji kot v vzhodni in južni Evropi (kamor WTO uvršča tudi Slovenijo). Razložite vzroke navedenih razlik.
8. Kateri destinaciji azijsko-pacifiške regije sta se prvi začeli turistično razvijati? Navedite dejavnike razvoja turizma v celotni regiji.
9. Turizem je zelo dovzeten na krize. Navedite primere pomembnih kriz, ki so zaznamovale svetovni turizem. Ali so krize negativno vplivale na rast turizma kratkoročno ali dolgoročno?

Vir: Nemeč Rudež, Bojnec: Ekonomika turizma. Portorož 2007, str. 13 – 21

Naloga 3

Statistični podatki Svetovne turistične organizacije UNWTO

S pomočjo statističnih podatkov o globalnem turizmu v 2011, zbranim v gradivu Svetovne turistične organizacije (UNWTO) »**Tourism Highlights – 2012 Edition**«, dostopnem na <http://www.unwto.org/facts/menu.html>, odgovorite na vprašanja.

Str. 3:

1. Zaradi česa je sodobni turizem eden ključnih dejavnikov družbeno-gospodarskega razvoja?
2. Kolikšen delež izvoza storitev oz. izdelkov in storitev v svetovnem merilu je znašal izvoz turističnih dobrin?
3. Katere so 4 vodilne izvozne panoge v svetovnem merilu?
4. Zakaj je mednarodni turizem še zlasti pomemben za dežele v razvoju?
5. Kolikšen je prispevek turizma k bruto domačemu proizvodu v svetovnem merilu?
6. Kolikšen je prispevek turistične dejavnosti k zaposlovanju v svetovnem merilu?
7. Kolikšno je bilo število prihodov turistov v svetovnem merilu v letu 2011? Kolikšna je bila rast prihodov turistov glede na 2010?
8. Kakšna je bila rast svetovnega turizma v 2011 glede na globalne politično-ekonomske okoliščine?
9. Katere svetovne regije so beležile najvišje in katere najnižje stopnje rasti prihodov turistov?

Str. 4:

10. Predstavite pogloblitve potovalne motive in vrste prevoza v svetovnem turizmu v 2011.
11. Kakšen trend je opazen glede vrste prevoza v svetovnem turizmu?
12. Za koliko je naraslo število prihodov turistov od leta 1990 do 2011?
13. Kakšne pomembne spremembe so očitne glede rasti svetovnega turizma po posameznih regijah v letu 2011 glede na leto prej (katere regije so beležile upad rasti prihodov turistov)? Zakaj?

14. Primerjajte število in delež (v %) turističnih prihodov 3 vodilnih svetovnih regij za leto 2011. katera svetovna podregija je beležila največjo rast 2011/10?

15. Primerjajte deleže turističnih prihodov vseh regij Evrope za leto 2011. Kateri evropski regiji sta vodilni po turističnih prihodih? Kateri evropski regiji pa sta beležili največjo rast 2011/10?

Str. 5:

16. Koliko so znašali globalni devizni prilivi od mednarodnega turizma v 2011?

17. Katere svetovne regije so beležile najvišje rasti deviznega priliva? Katera regija je kot edina zabeležila upad priliva od mednarodnega turizma v 2011? Zakaj?

Str. 6:

18. Navedite »TOP 5« svetovnih turističnih destinacij po številu prihodov turistov.

19. Navedite »TOP 5« svetovnih turističnih destinacij po prilivu od turizma.

20. Zakaj menite, da so ZDA na 1. mestu po turističnih prilivih, po številu prihodov pa na 2. mestu?

Str. 7:

21. Kolikšen delež prihodov od turizma celotne Evrope so predstavljali prihodi in prilivi od turizma v Sloveniji v 2011?

Str. 12

26. Kaj je značilno za emitivni turizem v globalnem merilu? Kolikšen delež znašajo potovanja znotraj iste regije?

27. Prebivalci katerih 3 celin najpogosteje potujejo? Kakšni so njihovi deleži v svetovnem emitivnem turizmu?

29. Prebivalci katerih 5 držav ustvarijo največ turistične potrošnje v tujini (»TOP 5« emitivnih držav)?

Naloga 4

Primerjajte in komentirajte stare in nove **promocijske spote** Slovenije kot turistične destinacije.

Vir: http://www.youtube.com/watch?v=mIuKmcj_XXw (Slovenija, moja dežela, 1986)

http://www.youtube.com/watch?v=wZnL5_w-DyM (Slovenija, moja dežela, obnovljena verzija 2011)

http://www.youtube.com/watch?v=MyrcG5Xcy_I&feature=autoplay&list=PL28F8FCB52BC915BE&lf=results_main&playnext=22

http://www.youtube.com/watch?v=471223XrMTE&feature=autoplay&list=PL28F8FCB52BC915BE&lf=results_main&playnext=21

http://www.youtube.com/watch?v=3J8v84jjczQ&feature=results_main&playnext=1&list=PL28F8FCB52BC915BE

<http://www.youtube.com/watch?v=pMjTiNCYH6A&feature=related>

Ponovitev učne vsebine - ustno odgovorite na vprašanja.

1. Kateri obdobji razvoja turizma razlikujemo?
2. Kako je obdobje renesanse vplivalo na razvoj turizma?
3. Predstavite potovanja Grand Tour.
4. Kako je obdobje razsvetljenstva vplivalo na razvoj turizma?
5. Katera sta bila ključna pogoja za razvoj sodobnega turizma?
6. Katera obdobja sodobnega turizma razlikujemo? Opredelite jih časovno.
7. Kdaj in zakaj se prične obdobje turizma posameznikov? Kako to obdobje imenujemo še drugače in zakaj?
8. V kateri smeri so se oblikovali turistični tokovi v obdobju aristokratskega turizma?
9. Predstavite pomen potovalne dejavnosti Thomasa Cooka za sodobni organizirani turizem.

10. Navedite strukturne spremembe na strani turističnega povpraševanja v obdobju klasičnega turizma.
11. Navedite strukturne spremembe na strani turistične ponudbe v obdobju klasičnega turizma
12. Naštejte 5 vodilnih svetovnih turističnih destinacij v obdobju klasičnega turizma. Kaj je skupno vsem destinacijam?
13. Kateri usodni dogodki so v obdobju klasičnega turizma začasno zaustavili rast turizma?
14. Navedite glavne dejavnike rasti sodobnega mednarodnega turizma (od 60-ih let 20. stoletja dalje).
15. Kolikšne vrednosti je dosegel mednarodni turizem količinsko (po številu turističnih prihodov) in vrednostno (po turistični potrošnji) v letu 2011?
16. Katere so vodilne svetovne turistične receptivne regije (celine)? Zakaj?
17. Kakšno vlogo igra Evropa v mednarodnem receptivnem turizmu? Kakšen trend turističnega obiska Evrope je opazen v zadnjih desetletjih?
18. Kateri regiji znotraj Evrope sta najbolj obiskani? Zakaj?
19. Kaj je značilno za najmočnejše emitivne države na svetu?
20. Kateri 3 emitivni trgi (države) ustvarijo skupaj tretjino globalne turistične potrošnje? Zakaj?
21. Navedite primere kriznih dogodkov, ki so zaustavili rast svetovnega turizma. Ali so ti dogodki zaustavili turistično rast kratkoročno ali dolgoročno? Kakšne spremembe na strani turističnega povpraševanja so ti dogodki povzročili?
22. Navedite pogloblitve strukturne spremembe in trende v mednarodnem turizmu v zadnjih desetletjih.
23. Kdaj in zaradi česa se pojavijo prve oblike današnjega (sodobnega) turizma?
24. Kateri izum je radikalno pospešil množičnost potovanja?
25. Kateri so najpomembnejši kazalniki za merjenje razvoja mednarodnega turizma?
26. Navedite vzroke za hitrejšo rast zaslužkov mednarodnega turizma od rasti števila mednarodnih turistov!

1.1.2 Pregled razvoja turizma v Sloveniji

Na ozemlju današnje Slovenije se je turizem razvijal **podobno in sočasno** kot drugod po Evropi, vendar je bil zaradi družbeno-političnih in ekonomskih razlogov njegov razvoj počasnejši in geografsko neenakomeren.

Stroka deli razvoj turizma na območju današnje Slovenije na **štiri obdobja**:

- obdobje do 1. svetovne vojne
- obdobje med obema svetovnima vojnama
- obdobje od konca 2. svetovne vojne do leta 1990
- obdobje po letu 1991.

Za **obdobje do 1. svetovne vojne** velja, da se je turizem razvijal le v posameznih krajih, ki so imeli posebne privlačnosti, zlasti zdravilne vrelce, klimatske pogoje ali naravne lepote. Razvoj turizma je pospešila **železniška proga Dunaj – Trst**. Turistično razviti kraji na ozemlju današnje Slovenije do 1. svetovne vojne so tako bili kraji z mineralnimi in termalnimi izviri (Rogaška Slatina, Rimske Toplice, Dobrna), kraji z blagodejno gorsko klimo (Bled, Bohinj) ter določeni kraji na Obali (Portorož) in kraji z naravnimi znamenitostmi na Krasu (Vilenica, Škocjanske jame, Postojnska jama), kjer se je razvijal jamarski turizem. Turizem je imel v tem času zlasti zdravstveni in religiozni značaj. Med turisti prevladujejo aristokrati iz Avstro-Ogrske in Italije.

V Rogaški Slatini pričnejo z gradnjo prvih zdraviliških in nastanitvenih objektov poletu 1803. Leta 1910 je imela Rogaška Slatina že 14 hotelov z 820 posteljami in 2900 gostov. Bled je bil najprej romarski kraj. Začetek zdraviliškega turizma na Bledu se prične leta 1854, ko švicarski zdravnik Arnold Rikli odpre prvo zdravilišče. V Portorožu so se predhodne oblike zdraviliškega turizma pojavile že v 13. stoletju, ko benediktanci zdravijo s slanico in solinskim blatom. Leta 1897 razglasijo Portorož za klimatsko zdravilišče, leta 1912 pa postavijo luksuzni hotel Palace (današnji Kempinski Palace). Leta 1913 beleži Portorož obisk 7200 turistov. Najstarejši najdeni napis v Postojnski jami izvira iz 13. stoletja. Notranje dele jame so odkrili l. 1818 in jo naslednje leto že uredili za turistični obisk. L. 1824 so uvedli vstopnice, 1872 položili železniške tirnice in 1884 razsvetljavo. Krožno progo so dogradili l. 1964. S cca. pol milijona obiskovalcev letno je najbolj obiskana turistična točka v Sloveniji.

Cilji slovenskih romarjev so bili že od 14. stoletja dalje poleg najpomembnejših romarskih središč kot so Rim, Jeruzalem, Santiago de Compostela, Assisi, Padova in Koeln zlasti udi romarski kraji na ozemlju današnje Slovenije in v bližini: Ptujška gora, Sveta gora pri Gorici, Brezje, Gospa Sveta na Koroškem. Po 2. svetovni vojni postanejo priljubljeni romarski cilji zlasti Lurd, Fatima in kasneje tudi Medžugorje.

V obdobju med obema svetovnima vojnama je razvoj turizma na ozemlju današnje Slovenije mnogo počasnejši kot drugje v Evropi. Na počitnice potuje tudi premožnejši srednji sloj (uradniki, obrtniki, trgovci). V obdobju po 1. svetovni vojni obiščejo prvi turisti naše ozemlje po letu 1921. Statistika prične evidentirati število turističnih prihodov leta 1928, število nočitev pa 1934. Takrat med tujimi turisti prevladujejo Nemci, Čehi, Italijani, Madžari in Francozi, med domačimi turisti pa le najbolj premožni. Najuspešnejše turistično v obdobju pred 2. svetovno vojno je 1939, ko statistika beleži 211.000 turističnih prihodov in 1,1 milijona nočitev. Prvo smučišče na našem ozemlju je Bohinj, kot smučarska turistična centra se uveljavita Kranjska Gora in Pohorje.

Druga svetovna vojna zaustavi razvoj turizma. Po obnovi porušene infrastrukture v letih **po 2. svetovni vojni je velik poudarek na neekonomski vlogi turizma:** rekreacija delavcev, izboljšanje zdravstvenega stanja, širitev kulturnega obzorja ter spoznavanje in krepitev bratstva in enotnosti med jugoslovanskimi narodi. Prevladuje **sindikalni turizem**, ki so ga spodbujali s sistemom cenovno zelo ugodnih prevozov in nastanitev. Leta 1948 je turistični promet (v številu turistov) dosegal le 10 % prometa izpred 2. svetovne vojne. Leta 1951 dobimo prvo turistično agencijo: Putnik Slovenija, predhodnico današnjega Kompas, ustanovljenega leta 1923 v Beogradu. Leta 1952 je pričela ponovno delovati Turistična zveza Slovenije (ustanovljena leta 1905). Predvojne vrednosti je slovenski turizem presegel šele leta 1958. **Do leta 1960 je povsem prevladoval domači turizem. Po letu 1965 se gospodarske razmere v Jugoslaviji poslabšajo, zanimanje tujih turistov za Jugoslavijo pa narašča**, kar povzroči, da Jugoslavija po letu 1967 prične z obsežnimi investicijami v izgradnjo turističnih zmogljivosti, primernih za inozemski (receptivni) turizem in privablja množice tujih turistov. Leta 1965 beleži SR Slovenija 42.500 turističnih ležišč, 483 tisoč prihodov tujih turistov in 23 milijonov USD deviznih prilivov od turizma. Turizem deluje po ekonomskih načelih, **poglavitna ekonomska funkcija jugoslovanskega turizma** postane pridobivanje deviz. Leta 1970 beleži turizem SFRJ rekordne vrednosti, ko se država uvrsti na 9. mesto svetovnih turističnih destinacij po številu mednarodnih turistov. Najpomembnejši tuji trgi za slovenski turizem postanejo Avstrija, Italija in Nemčija. V prvi polovici 70-ih let začnejo delavci v SR Sloveniji prejemati počitniški regres. Turizem beleži nenehno rast vse do usodnega leta 1990. Rekordno leto za slovenski turizem v jugoslovanskem obdobju je l. 1986, ko beleži Slovenija 2,8 milijona prihodov in 9,2 milijona nočitev. Rekordno leto po obisku tujih turistov pa 1989 z 1,1 milijona prihodov in 3,9 milijona nočitev tujih turistov.

Leta 1991 vojna zaustavi rast in razvoj turizma na območju Jugoslavije in Slovenije. **Po osamosvojitvi** zaradi vojne v Sloveniji in na območju bivše Jugoslavije in kasneje tudi zaradi nepoznavanja nove države turistični promet strmo upade (najnižjo vrednost števila turistov smo dosegli leta 1992). V prvih letih po osamosvojitvi se kaže **velik pomen domačega turizma, ki delno kompenzira izpad tujih obiskovalcev**. Po letu 1994 se začne ponovna rast prihodov tujih turistov in deviznih prilivov. Npr. leta 1998 doseže Slovenija le 71 % delež nočitev tujih turistov v primerjavi z rekordnim letom 1989. Turistični devizni priliv leta 1995 prvič preseže milijardo USD, kar omogoča, da turistični presežek pokrije del zunanjetrgovinskega primanjkljaja Slovenije. Povprečna stopnja rasti turistov v Sloveniji med leti 1950 in 2006 znaša 4 %, kar pomeni zaostanek za rastjo turizma po svetu in Evropi

Slovenija ima vsa leta, od osamosvojitve dalje, **suficit** (presežek oz. pozitivni saldo) iz naslova turističnih potovanj, kar pomeni, da več zasluži od mednarodnega turizma kot prebivalci Slovenije potrošijo kot turisti v tujini. Kljub temu slovenski receptivni in emitivni turizem predstavlja zanemarljiv delež v svetovnem in evropskem merilu.

Slovenski turizem je zelo odvisen od malega števila tujih trgov. večina ključnih turističnih trgov za slovenski turizem je v krogu 500 km. **Najpomembnejši tuji trgi** Italija, Avstrija in Nemčija predstavljajo cca. polovico vseh tujih turistov. Slovenski **emitivni (outgoing) turizem** predstavljajo v največji meri potovanja na Hrvaško, sledijo potovanja v BIH, Italijo, Avstrijo, Srbijo, Črno goro, Nemčijo in Grčijo.

Po osamosvojitvi Slovenije se korenito **spremeni odnos do turizma** (v pozitivni smeri): turizem postane sredstvo za ustvarjanje novih delovnih mest, pospeševanje podjetništva in zmanjševanje razlik v gospodarski razvitosti med regijami. Delovati prične veliko majhnih zasebnih turističnih agencij, velika večina emitivnega tipa. Leta 1998 dobimo Zakon o pospeševanju turizma (delno spremenjen in dopolnjen leta 2004), ki med drugim uredi status turističnih organizacij.

Osnovni podatki slovenskega turizma v letu 2012:

- število prihodov : 3 milijone
- število prenočitev turistov: 9 milijonov
- devizni priliv od turizma: 1,9 milijarde EUR (8,8 vseh deviznih prilivov Slovenije)
- število turističnih ležišč: 84.000 (cca. tretjina v hotelih)
- povprečna zasedenost nastanitvenih obratov: 35 %
- neposredni delež turizma v BDP: 3,3 %
- delež turizma v izvozu storitev: 12 %

V 2012 je slovenski turizem kljub zaostrenim gospodarskim razmeram v Evropi in svetu zabeležil rekordne vrednosti.

Prvih 6 tujih trgov po številu prenočitev v Sloveniji: Italija, Avstrija, Nemčija, Hrvaška, Nizozemska in Velika Britanija.

Nekaj pomembnejših spremenjenih potovalnih navad turistov iz najpomembnejših trgov za Slovenijo: Italijani se zaradi gospodarske krize in posledično varčevanja odločajo za počitnice blizu doma. Na potovalne odločitve Avstrijcev je zelo vplivala politično-varnostna kriza v Severni Afriki, delno pa tudi promocijske aktivnosti Slovenske turistične organizacije na nacionalni TV in drugih medijih. Na odločitve Nemcev o izbiri Slovenije kot počitniške oz. potovalne destinacije sta vplivala splošni trend ponovne rasti povpraševanja in večletna promocija slovenskega turizma. Pri gostih iz VB je opazen trend prihoda v Slovenijo s križarskimi ladjami, poleg tega je Slovenija prisotna v ponudbi nekaterih vodilnih britanskih tour operaterjev.

Vodilne 3 regije Slovenije po nočitvah turistov : Obalno-kraška (23 %), Gorenjska (17,8 %), Savinjska (14,8 %). Te tri regije so kot edine slovenske regije v letu 2011 beležile pozitivno rast števila nočitev. Največ nočitev ustvarijo zdraviliške občine (34 %), gorske (23 %) in obmorske občine (22 %).

Ključni turistični proizvodi Slovenije so kratki mestni oddihi (»City-break«), aktivne počitnice, zdraviliški (wellness) turizem, zeleni turizem, kulturni turizem, poslovno-kongresni turizem, turizem doživetij in gastronomija.

Poglavitne konkurenčne prednosti Slovenije kot turistične destinacije so:

- izjemna pokrajinska pestrost na majhnem prostoru
- dokaj neokrnjeno naravno okolje
- ugodna lega: bližina svetovnih turističnih središč: Benetk in Dunaja
- stičišče Alp in Sredozemlja.

Poglavitni turistični trendi v Sloveniji:

- zeleni/trajnostni turizem
- gastronomski turizem
- Zdraviliški (wellness) turizem
- športni, kulturni in poslovni turizem
- in doživetja
- prevladujejo poletne (»3 S«) počitnice, vendar v kombinaciji z aktivnimi oblikami turizma
- Ene krajše poletne počitnice in več kratkih počitnic
- narašča povpraševanje upokojencev in družinski turizem
- rast povpraševanja pred in po glavni sezoni
- večji poudarek kakovost, varnosti in udobju
- povpraševanje po gastronomiji, avtentičnosti, doživetjih in kakovosti
- povečan obisk iz bližnjih trgov (večina ključnih turističnih trgov za slovenski turizem je v krogu 500 km (Severna Italija, Nemčija, Avstrija, Hrvaška, Madžarska).

NALOGE: Pregled razvoja turizma v Sloveniji

Naloga 1

Na spletni strani SURS (www.stat.si) izberite STATISTIČNA PODROČJA – EKONOMSKO PODROČJE – TURIZEM in poiščite prispevek »Prihodi in prenočitve turistov, Slovenija, 2012 - končni podatki«.

Odgovorite na vprašanja:

- 1. Koliko prihodov in prenočitev so zabeležili v vseh nastanitvenih obratih v Sloveniji v 2012? Kolikšna je bila rast glede na 2011?**
- 2. Kolikšno je bilo razmerje med prihodi in prenočitvami tujih in domačih turistov?**
- 3. V katerih občinah (po statistični delitvi občin glede na obliko turizma) je bilo v 2012 zabeleženo največ prenočitev? V katerih občinah je bilo zabeleženih največ prenočitev tujih in v katerih največ domačih turistov?**
- 4. Kolikšna je bila povprečna doba bivanja (pdb) tujih in kolikšna domačih turistov? V katerih krajih je bila pdb turistov najvišja?**
- 5. Kolikšen delež nočitev so ustvarili tuji turisti?**
- 6. Kateri so bili najpomembnejši tuji turisti za:**
  - obmorske občine
  - zdraviliške občine
  - gorske občine
  - kampe
- 7. V katerih dveh vrstah nastanitvenih obratih je bilo ustvarjeno največ nočitev? Kolikšen delež?**
- 8. Katerih 6 tujih trgov je bilo v 2012 najpomembnejših za slovenski turizem?**
- 9. Koliko hotelov, turističnih ležišč in kampov je na voljo v Sloveniji?**
- 10. Kateri nastanitveni obrati so beležili v 2012 največjo rast števila prenočitev?**

Naloga 2

Na spletni strani SURS (www.stat.si) izberite -STATISTIČNA PODROČJA – EKONOMSKO PODROČJE - TURIZEM.

Poiščite prispevek »Turistična potovanja domačega prebivalstva, Slovenija, 4. četrletje 2012«.

Odgovorite na vprašanja:

1. Koliko prebivalcev Slovenije se je po podatkih raziskave udeležilo potovanja v obdobju oktober – december 2012?
2. Katere destinacije so bili glavni cilji zasebnih potovanj?
3. Kateri so bili glavni motivi potovanj in katere glavne dejavnosti na potovanjih?
4. Ali je večina potovanj potekala z ali brez potovalne agencije? Kje je bivalo največ turistov? Katera je bila najpogostejša vrsta prevoza?
5. Kolikšna je bila pdb?
6. Koliko je znašala povprečna **potrošnja**?
7. **Kateri so bili glavni razlogi, da del prebivalcev Slovenije ni odšel na potovanje?**

Naloga 3

Na spletni strani SURS (www.stat.si) poiščite prispevek Tuji turisti in njihova potrošnja, 2012.

Predstavite ključne rezultate raziskave ankete o tujih turistih iz 2012:

- turistični motivi
- viri turističnih informacij
- pogostost potovanj
- organizacijska oblika potovanja
- oblika transporta
- ocena turističnih dobrin
- potrošnja

Naloga 4

Na spletni strani SURS (www.stat.si) izberite PODATKOVNE BAZE – SI-STAT PODATKOVNI PORTAL – EKONOMSKO PODROČJE – TURIZEM – Nastanitvena statistika – letni podatki – vsi objekti

– Prihodi in prenočitve turistov po skupinah nastanitvenih objektov in po državah, občine, Slovenija, letno.

Primerjajte:

- Število prenočitev vseh turistov v vseh nastanitvenih obratih v letu 2012 v občinah Piran, Šoštanj, Velenje in celotni Sloveniji.
- Število prenočitev domačih turistov in število prenočitev tujih turistov v vseh nastanitvenih obratih v letu 2012 v občinah Piran, Šoštanj, Velenje in celotni Sloveniji.
- Število prenočitev vseh turistov v eni vrsti nastanitvenega obrata v letu 2012 v mestnih občinah Piran, Šoštanj, Velenje in celotni Sloveniji.
- Število prenočitev turistov iz enega izbranega tujega trga v vseh nastanitvenih obratih v letu 2012 v mestnih občinah Piran, Šoštanj, Velenje in celotni Sloveniji.

Naloga 5: Preberite priloženo gradivo in odgovorite na vprašanja.

1. Predstavite razmerja med številom nočitev tujih in domačih gostov v letih po osamosvojitvi Slovenije, leta 2000 in po letu 2000.
2. Katera mejnika je zabeležil slovenski turizem v letu 2001?
3. Kateri trend, povezan s povprečno dobo bivanja (pdb) turistov v Sloveniji je opazen zadnja leta? Predstavite vzroke za omenjeni trend.
4. Na kratko predstavite:
  - najpomembnejše mesece za slovenski turizem in njihov delež v celotnem letu
  - vodilne vrste turističnih krajev
  - deleže nočitev v vodilnih vrstah nastanitvenih objektov
  - najpomembnejše trge (države) za slovenski turizem in razloge za rast števila turistov iz Velike Britanije v letu 2004.
5. Kaj izkazuje izvozna in kaj uvozna stran turistične devizne bilance?
6. Kakšen saldo izkazuje devizna bilanca slovenskega turizma in k čemu ta saldo pomembno prispeva?
7. Navedite poglobitve razloge za rast števila nočitev tujih turistov v Sloveniji.

VIR: Turizem smo ljudje. Zbornik ob 100-letnici Turistične zveze Slovenije. Ljubljana 2006, str. 169 – 173.

Naloga 6

Na podlagi podatkov priloženega gradiva Statističnega urada RS odgovorite na vprašanja

1. Katerega leta pred osamosvojitvijo je Slovenija zabeležila rekordno število prihodov in nočitev tujih turistov? Navedite število prihodov in nočitev tujih turistov.
2. Katerega leta je Slovenija zabeležila rekorden upad števila prihodov in nočitev? Primerjajte odstotni upad prihodov in nočitev domačih in tujih turistov? V čem je razlog za veliko razliko med upadom domačih in tujih turističnih prihodov in nočitev?
3. Kakšen trend prihodov domačih in tujih turistov beleži Slovenija od leta 1996 dalje?

4. Od katerega leta po osamosvojitvi beleži Slovenija večje število nočitev tujih turistov od domačih?
5. Med katerimi turisti so šteti turisti iz Republike Hrvaške leta 1990 in leta 1993?

VIR: Prihodi in prenočitve turistov, Slovenija, letni prikaz. Statistični urad RS.

Ponovitev učne vsebine - ustno odgovorite na vprašanja.

1. Kateri kraji v Sloveniji so bili najbolj obiskani v obdobju pred 1. svetovno vojno?
2. Katera vloga in katera oblika turizma sta bili poudarjeni v Jugoslaviji in Sloveniji v prvih letih po 2. svetovni vojni?
3. Kateri dejavnik po letu 1965 pospeši potrebe po prihodu tujih turistov?
4. V čem se je v prvih letih po osamosvojitvi Slovenije kazal velik pomen domačega turizma?
5. kakšen saldo iz naslova turistične dejavnosti izkazuje Slovenija v vseh letih od osamosvojitve dalje? Kaj pomeni takšen saldo in kako koristi domačemu gospodarstvu?

1.2 OPREDELITVE OSNOVNIH POJMOV V TURIZMU

Zaradi razumevanja dogajanja, sprememb in trendov na področju turistične dejavnosti je potrebno poznati osnovne pojme v turizmu in opredeliti njihovo vsebino. V povezavi s turizmom se najpogosteje pojavljajo naslednji izrazi: potnik, obiskovalec, turist, turizem in turistična destinacija.

1.2.1 Opredelitev pojma turist

Izraz **TURIST** so prvič uporabili okoli leta 1800 v Angliji. Anglež Pegge je v delu *Anecdote of English language* zapisal: *A Traveller is now-a-days called a Tourist!*« (Zorko, 1999, str. 14). Izraz turist naj bi izviral iz angleškega glagola »to tour« oz. francoske besede »tour«, ki pomenita krožno potovanje oz. gibanje. Po drugi razlagi izvira izraz iz potovanj »Grand Tour«, saj je udeleženec potovanj dobil naziv tour-ist. Najstarejša zapisana opredelitev (definicija) pojma turist je leta 1888 v Parizu: „Turisti se imenujejo popotniki, ki prepotujejo tuje dežele iz same radovednosti in brezdelja in napravijo neke vrste krožnega potovanja v deželah, katere običajno obiskujejo njihovi rojaki!“ Opredelitev se je nanašala zlasti na angleške turiste v Franciji, Švici in Italiji. Definicije turista so se pogosto spreminjale. Najprej je kot turist veljal le tujec, domačin pa ne. Sprva so definirali le pojem turist, kasneje pa tudi turizem. Turist je bil opredeljen za potrebe statistike, ko je šlo za vprašanje, katere tujce šteti med turiste.

Svetovna turistična organizacija (UNWTO) je opredelila pojem **OBISKOVALEC**. Obiskovalci potujejo v kraj izven svojega običajnega življenjskega okolja za dobo manj kot 12 mesecev, vendar ne zaradi opravljanja poslov. Obiskovalci so zajeti v turistični statistiki, saj vanjo sodijo glede na motiv obiska. Obiskovalci se delijo v 2 podskupini:

- turisti (obiskovalci, ki v obiskanem kraju ali državi ostanejo vsaj 1 noč, a manj kot 1 leto)
- enodnevni obiskovalci ali izletniki (v obiskanem kraju ali državi ostanejo manj kot 24 ur, torej ne prenočijo).

Turiste in enodnevne obiskovalce delimo na domače in tuje. Pojem **TURIST** je torej opredeljen kot ena izmed podskupin **OBISKOVALCEV**, kar je pomembno tudi zaradi statističnega spremljanja obsega turizma.

Statistika pozna tudi pojem potnik. **POTNIKI** so vse osebe, ki prestopijo državno mejo ne glede na razlog potovanja. Vsi, ki potujejo, so potniki, vendar vsi potniki niso turisti. Za turistično potovanje morajo biti izpolnjeni naslednji pogoji:

- potujejo tisti, ki imajo določen turistični motiv, prosti čas in denar ter s potrošnjo vplivajo spremembo okolja in razcvet določenih dejavnosti
- za denar prejmejo zlasti nematerialne dobrine (storitve) zlasti v obliki doživetij in

novih spoznanj.

V **Sloveniji** opredeljuje pojem turist Statistični urad Republike Slovenije (SURS): „Turist je oseba, ki v kraju zunaj svojega običajnega okolja prenoči vsaj eno noč v nastanitvenem objektu zaradi preživljanja prostega časa, sprostitve, poslov ali drugih razlogov, če ti niso opravljanje dejavnosti, zaradi katere prejme v obiskanem kraju plačilo.“ SURS deli turiste na tuje in domače turiste. Tuji turist pride iz tujine in prenoči vsaj eno noč v nastanitvenem objektu. Domači turist je oseba s stalnim bivališčem v RS, ki v drugem kraju vsaj enkrat prenoči.

1.2.2 Opredelitev pojma turizem

Pomen besede **TURIZEM** je povezan z izrazi potovanje, gibanje, krožno gibanje, obiskovanje... (Mihalič 1995, 7). Podobno kot izraz turist tudi turizem izvira iz angleškega glagola »to tour«, francoske besede »tour« oz. potovanj »Grand Tour«. Izraz turizem so prvič uporabili leta 1811 v časopisu Sporting Magazine v Angliji (Zorko, 1999, str. 14). V 19. stoletju sta imela izraza turist in turizem posmehljiv in tudi slabšalni prizvok, kar se kaže zlasti v delih angleških piscev.

Prvo znanstveno definicijo je podal Josef Strander leta 1917 v Gradcu: „Turizem je bivanje izven kraja stalnega bivališča, povzročeno po svobodnem nagibu, v kolikor se s tem skuša zadostiti neki luksuzni potrebi!“. **Ena najpomembnejših** znanstvenih definicij turizma je iz leta 1942. Podala sta jo Walter Hunziker in Kurt Krapf: „Turizem je splet odnosov in pojavov, ki nastanejo zaradi potovanja in bivanja tujcev v nekem kraju, v kolikor to ne povzroči stalne naselitve in ni povezano s pridobitno dejavnostjo!“ Ta definicija izključuje iz turizma opravljanje plačane dejavnosti v obiskanem kraju. Eden od temeljev takratnega razumevanja pojma turizem je bil namreč pogoj, da ne gre za opravljanje pridobitne dejavnosti.

Leta 1971 je zveza turističnih strokovnjakov Association Internationale d'Experts Scientifiques du Tourisme (**AIEST**) zaradi naraščanja pomena poslovnih potovanj in kongresnega turizma definicijo turizma nekoliko spremenila. Po definiciji AIEST je turizem celota odnosov in pojavov, ki nastanejo zaradi potovanja in bivanja osebe v nekem kraju, v kolikor to bivanje ne povzroči stalne naselitve«. Od takrat turistična stroka priznava **poslovna potovanja** kot del turizma.

UNWTO je opredelila turizem kot aktivnosti, povezane s potovanjem in bivanjem oseb izven običajnega življenjskega okolja za najmanj 1 dan in ne več kot 1 leto zaradi zabave, poslov in drugih motivov. Po definiciji UNWTO osebe, ki ne prenočijo, **niso turisti**. Tako je izraz »enodnevni turizem« kot ga pogosto uporabljamo pri nas, v nasprotju z uradno definicijo turizma po UNWTO in zato ni ustrezen v strokovni rabi.

Število definicij turizma je veliko, ker je turizem je heterogen **družbeni in gospodarski pojav**. Zato je težko zajeti njegovo celotno vsebino in ga ustrezno definirati. Turizem je močno vpet v družbeno-ekonomsko okolje in je tesno povezan s številnimi gospodarskimi in negospodarskimi dejavnostmi. Za zadovoljevanje turističnih potreb je potreben dobro organizirani sistem, ki vključuje različne gospodarske in družbene dejavnosti. Turistična podjetja so povezana (in odvisna) z dobavitelji, prevoznimi podjetji, delovno silo, različnimi finančnimi viri... Zaradi turizma se povečuje obseg kmetijske proizvodnje, transporta,

gradbeništva, pohištvene industrije in drugih od turizma odvisnih dejavnosti. Za uspešno vodenje turističnih podjetij so potrebna znanja iz ekonomike, financ, trženja, managementa... Za celovito obravnavanje in razumevanje turizma kot zapletenega gospodarskega in družbenega pojava se združujejo znanja in izkušnje strokovnjakov ter znanstvenikov iz številnih področij (ekonomisti, pravniki, sociologi, psihologi, geografi, zgodovinarji, etnologi, urbanisti...). Turizem je zelo pomemben gospodarski pojav, hkrati pa je tudi negospodarski, družbeni pojav. **Gospodarski pomen** turizma je posledica turistične dejavnosti, hkrati pa razlog za razvoj turizma. **Negospodarski učinki** turizma kot npr. sprostitvev, oddih, nabiranje novih moči, začasna sprememba okolja bivanja, spoznavanje novih kultur... imajo pozitivne učinke tudi na delovno storilnost, medčloveške odnose, povečujejo medsebojno razumevanje in strpnost... Poleg tega se tudi turizem stalno razvija in spreminja. Definiranje tega pojma zato zahteva stalne spremembe in vnašanje novih elementov (Mihalič 1995, 7, 8).

Izraz turizem predstavlja:

- družbeno-ekonomski pojav, ki ga povzroči začasna zapustitev stalnega bivališča
- turistični promet kot statistično registriran pojav v obliki števila prihodov, nočitev ali vstopov v državo
- gospodarsko in negospodarsko dejavnost, ki skrbi za zadovoljevanje določenih potreb

Turizem je pogosto pojmovan kot turistično **gospodarstvo** (turistična industrija), ki zajema vse dejavnosti, ki proizvajajo izdelke in storitve, ki jih kupujejo in koristijo turisti ali enodnevni obiskovalci. Turizem kot **gospodarsko dejavnost** uvrščamo v terciarni ali storitveni sektor, torej med storitvene dejavnosti. Ker je turizem sestavljena in kompleksna dejavnost, ki se prepleta s številnimi gospodarskimi in negospodarskimi dejavnostmi, **nima samostojnega področja** v mednarodni statistični klasifikaciji dejavnosti, saj ga po merilih za statistično spremljanje ni mogoče jasno opredeliti. Turistične storitve so preveč raznovrstne, kar nasprotuje statističnemu pogoju istovrstnosti proizvodov in storitev za umestitev dejavnosti po področjih. V mednarodni statistični klasifikaciji dejavnosti zajemajo turistične dejavnosti zlasti sektor HoReCa/Ta (Hotels and similar establishments, restaurants, Cafes and bars and Travel Agencies) (Rudež, Bojnec, 2007, str. 9 – 12).

Tudi po slovenski Standardni klasifikaciji dejavnosti (SKD) turizem nima samostojnega področja. Vse (gospodarske in negospodarske) dejavnosti razporejene v osnovna področja. Leta 2008 je bila SKD spremenjena in z njo spremenjene oznake posameznik področij. Po novi SKD zajema področje turizma naslednja področja:

- področje I: Gostinstvo, kamor spadajo dejavnosti hotelov in podobnih obratov, dejavnost počitniških domov, kampov in drugih nastanitvenih obratov, točenje pijač, dejavnost menz in priprava ter dostava hrane (catering),
- področje H: Promet in skladiščenje, kamor spada dejavnost organizatorjev potovanj in turističnih agentov,
- področje R: kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti.

1.2.3 Opredelitev pojma turistična destinacija

Pojem turistična destinacija ima veliko definicij, vsem pa je skupno, da gre za zaokrožen geografski prostor s številnimi turističnimi produkti. Turistična destinacija torej predstavlja geografski prostor, na katerem se nahajajo posamezne turistične zanimivosti, ki so cilj turističnih potovanj, hkrati pa vsebuje tudi infrastrukturo in storitve, ki jih turist potrebuje za bivanje.

V Sloveniji definira turistično destinacijo Zakon o spodbujanju razvoja turizma iz leta 2004 in sicer z izrazom »turistično območje«. Po zakonu je turistično območje geografsko zaokroženo območje ene ali več občin, ki ponuja določen splet turističnih storitev oziroma integralni turistični proizvod, zaradi katerega ga turist izbere za svoj potovalni cilj.

SURS pozna pojem »turistični kraj«, ki ga opredeljuje kot tisti kraj, ki nudi privlačne možnosti za bivanje, komunikacijske možnosti in receptivne možnosti. SURS deli turistične kraje v Sloveniji v naslednje skupine:

- Glavno mesto – Ljubljana
- Zdraviliški kraji
- Obmorski kraji
- Gorski kraji
- Drugi turistični kraji
- Drugi kraji.

Stroka deli turistične kraje po ekonomskih kriterijih (število privlačnosti, oblike turizma, število obiskovalcev, izkoriščenost zmogljivosti...) na:

- Kraje z eno turistično sezono (obmorski ali zimski kraji, npr. Ankaran, Kanin)
- Kraje z dvema sezonama, ki imajo vsaj 2 različni privlačnosti, ki se pojavljata v različnih letnih časih (zlasti kraji, ki so turistično privlačni poleti in pozimi, npr. Kranjska Gora, Golte, Zreče)
- Kraje brez izrazite sezone (zdraviliški kraji, zgodovinska mesta...).

NALOGE: OPREDELITVE OSNOVNIH POJMOV V TURIZMU

Naloga 1: Komentirajte misel: »Turizem je kot barva, s katero so prebarvane številne dejavnosti, nekatere močnejše, druge šibkeje«.

Vir: Mihalič, T.: Vodnik po Ekonomiki turizma. Ljubljana 2003.

Naloga 2: Odgovorite na vprašanja ali obkrožite oznako pred pravilnim odgovorom. Pravilnih je lahko več odgovorov.

1. Katera pogoja postavlja definicija Statističnega urada RS (SURS) za pojem turist? Kako SURS deli turiste?
2. Katere kategorije obiskovalcev ločimo?
3. Zapišite 3 razlike med pojmom obiskovalec in potnik.
4. Kdo izmed potnikov ni obiskovalec ali turist?
  - Uslužbenec, ki se redno vozi v drug kraj na delovno mesto
  - Uslužbenec, ki gre po službenih poslih v Ljubljano in tam ostal en teden
  - Študent, ki gre za teden dni smučat na Golte
  - Izletnik, ki je obiskal Slovenske Konjice in se bo zvečer vrnil domov
5. Zaradi česa je problematično natančno definiranje pojma turizem?
6. Vsakemu spodnjemu primeru pripišite ustrezno kategorijo:
  - ekonomski vidik turizma
  - neekonomski vidik turizma
  - A sprostitvev in nabiranje novih fizičnih in psihičnih moči
  - B ogled gledališke predstave
  - C nakup spominkov
  - D razumevanje in strpnost do drugih kultur in verstev
  - E uporaba lokalnega prevoza

7. Navedite primere pozitivnih gospodarskih učinkov turizma.
8. Navedite primere pozitivnih negospodarskih učinkov turizma.
9. V čem se kaže medsebojna povezava med negospodarskimi in gospodarskimi učinki turizma?
10. Kateri področji Standardne klasifikacije dejavnosti (SKD) najbolj pokrivata področje turizma?

Slika 2: Turizem kot zelo raznovrstni pojav

VIR: <http://us.123rf.com/400wm/400/400/nexusplexus/nexusplexus1111/nexusplexus111100066/11203536-collage-about-tourism-and-travel-with-planet-earth-and-plane.jpg>

1.3 POGOJI ZA RAZVOJ TURISTIČNE DEJAVNOSTI

Pogoji za razvoj turizma so odvisni zlasti od okolja, v katerem se turistična dejavnost razvija in značilnosti potencialnih turistov.

Osnovni pogoji na strani turistične ponudbe (v **turistični destinaciji**):

- naravne danosti in klimatski pogoji
- kulturno-zgodovinska dediščina
- splošna infrastruktura (npr. prometna in komunikacijska dostopnost) in turistična infrastruktura (npr. nastanitveni obrati)
- turistični proizvodi (delni, pavšalni, integralni)
- image, varnostne razmere in politična stabilnost destinacije
- promocija destinacije.

Osnovni pogoji na strani turističnega povpraševanja (v **kraju stalnega bivanja** potencialnih turistov):

- prosti čas (dnevni, vikend, tedenski, letni dopust...). Različne vrste prostega časa omogočajo razvoj različnih vrst turizma (npr. vikend turizem, poletni turizem...)
- potreba po začasni spremembi okolja
- potreba po rekreaciji
- turistične potrebe in motivi (zdraviliški, nakupovalni, izobraževalni...).
- kupna moč (osebni dohodki in druga finančna sredstva, ki nam ostanejo po zadovoljitvi bolj nujnih potreb, omogočajo financiranje turistične potrošnje. Ker imajo turistične dobrine dokaj nizko stopnjo nujnosti, je za njihovo potrošnjo na razpolago del dohodka, ki ostane po zadovoljitvi bolj nujnih življenjskih potreb. Z večanjem dohodka se višajo finančna sredstva za turistične dobrine, z zaostrovanjem gospodarsko-finančne krize pa se ta znesek niža)

Nekateri pogoji se pojavljajo tako na strani povpraševanja kot tudi ponudbe: npr. prometne povezave med krajem odhoda in namembno destinacijo ter promocijske aktivnosti in informacijska povezanost med krajem odhoda in namembno destinacijo.

Na razvoj turistične dejavnosti vplivajo še drugi pomembni pogoji: predpisi (vizumski režim, različni zakonski predpisi...), navade, modnost destinacije, aktualne razmere in dogodki, strah, klimatske spremembe, epidemije...

NALOGA: POGOJI ZA RAZVOJ TURISTIČNE DEJAVNOSTI

S pomočjo spletnih strani predstavite po 3 zelo pomembne pogoje za razvoj turizma:

- V kraju vašega stalnega bivališča
- V izbranem kraju na Obali
- V izbranem kraju na Gorenjskem

Slika 3: Turistični motivi

VIR: <http://www.tbs.cz/obrazky/detail/titul2.jpg>

1.4 OBLIKE TURIZMA

Oblik turizma je mnogo in so tesno povezane s turističnimi motivi, pogoji za razvoj turistične dejavnosti in značilnostmi posameznih turističnih destinacij. Delitev turizma na posamezne pojavne oblike ni vedno enostavna, saj se številne oblike med seboj prepletajo. Skozi časovna obdobja se oblike turizma zaradi spremenjenih potovalnih navad, vpliva IK tehnologije, sprememb na destinacijah in drugih vplivov spreminjajo in se pojavljajo nove oblike turizma.

V nadaljevanju so navedeni najpogostejši vidiki delitve turizma na posamezne oblike.

– Po kriteriju državljanstvo in prestop meje delimo turizem na:

- **Domači** (domestic) se nanaša na potovanja domačinov znotraj meja domače države
- **Mednarodni** (international) se nanaša na prestop meje v eno izmed smeri. Mednarodni turizem se deli na:
  - Mednarodni **receptivni** (inbound, incoming) se nanaša na vstop tujih turistov v domačo državo. Izraz izvira iz latinske besede recepcija (sprejemanje).
  - Mednarodni **emitivni** (outbound, outgoing) se nanaša na turistične odhode domačinov v tujino. Izraz izvira iz latinske besede emisija (oddajanje).

V zvezi s kriterijem državljanstva in prestopa meje razlikujemo tudi izraza **notranji** in **narodni** turizem.

- **NOTRANJI** (internal) turizem zajema domači in mednarodni receptivni turizem (vsota vseh domačih in tujih turistov v obiskani državi)
- **NARODNI** (national) zajema domači in mednarodni emitivni turizem (vsota vseh domačih turistov in domačinov na potovanju v tujini)

– Po kriteriju vpliv na plačilno bilanco države razlikujemo **aktivni** in **pasivni** turizem.

Plačilna bilanca prikazuje vse ekonomske transakcije države s tujino, tudi prilive in odlive, ki nastanejo kot posledica mednarodnega turizma.

- Kadar so prilivi iz naslova turizma v državo VEČJI kot odlivi iz države, izkazuje država **AKTIVNI TURIZEM**. Takrat ima turistična bilanca (del zunanjetrgovinske plačilne bilance) **POZITIVNI SALDO (SUFICIT)**.
- Kadar so odlivi iz naslova turizma iz države VEČJI kot prilivi v državo, izkazuje država **PASIVNI TURIZEM**. Takrat ima turistična bilanca **NEGATIVNI SALDO (DEFICIT)**.

- Po kriteriju število udeležencev delimo turizem na: **posamični** in **skupinski** (tudi množični ali masovni). Posamični turizem je praviloma individualni, skupinski turizem pa praviloma organiziran, vendar ni nujno.

- Po kriteriju organizacija potovanja delimo turizem na:

- **individualni** turizem (tudi nemasovni). Gre za potovanja v lastni organizaciji, torej udeleženec ne kupi pavšalnega proizvoda. Individualni turizem je lahko povsem brez posredovanja turistične agencije ali delno s posredovanjem (npr. samo rezervacija hotela ali ureditev turistične vize).
- **Organizirani ali pavšalni** turizem (tudi množični ali masovni, paketni, aranžmajski). Gre za potovanja v organizaciji turistične agencije.

- Po kriteriju čas bivanja delimo turizem na: stacionarni ali počitniški, mobilni, tranzitni (prehodni), izletniški, week-end

- Po kriteriju območje bivanja delimo turizem na: mestni, podeželski, obmorski, gorski, zdraviliški...

- Po kriteriju sezona in letni čas delimo turizem na: sezonski, izvensezonski (pred -, posezonski), zimski, letni

- Po kriteriju starost turistov delimo turizem na: otroški, mladinski, seniorski

- Po kriteriju motiv obiska delimo turizem na: poslovni, kongresni, verski, kulturni, nakupovalni, športni, počitniški, jamarski...

Poleg navedenih poznamo tudi druge oblike turizma in izraze zanje: npr. socialni (tudi sindikalni ali delavski) turizem, incentivni (nagradni, motivacijski), hotelski, kamping, avtomobilski, avtobusni, trajnostni, ekološki...

NALOGE: OBLIKE TURIZMA

Odgovorite na vprašanja ali obkrožite oznako pred pravilnim odgovorom. Pravilnih je lahko več odgovorov.

1. Kako delimo turizem glede na kriterij državljanstvo in prestop meje?
2. Kaj zajema pojem notranji turizem?
3. Kakšen saldo turistične bilance izkazuje turistično aktivna država? Zakaj?
4. Razložite povezavo med pojmom pasivni turizem in emitivni turizem.
5. Kateri izrazi se še uporabljajo za mednarodni receptivni turizem?
6. Prebivalci Slovenije, ki so v letu 2012 potovali, so predstavljali:
  - domači turizem
  - notranji turizem
  - receptivni turizem
  - emitivni turizem
  - narodni turizem
7. Vsota vseh domačih in tujih turistov v Sloveniji predstavlja za Slovenijo:
  - domači turizem
  - notranji turizem
  - receptivni turizem
  - emitivni turizem
  - narodni turizem
8. Potovanja tujih turistov v Italiji predstavljajo za Italijo:
  - domači turizem
  - notranji turizem
  - receptivni turizem
  - emitivni turizem
  - narodni turizem
9. Avstrijski in slovenski turist predstavljata v Sloveniji:
  - domači turizem
  - notranji turizem
  - receptivni turizem
  - emitivni turizem
  - narodni turizem

10. Nizozemski turist v Sloveniji predstavlja na Nizozemskem:
- domači turizem
  - notranji turizem
  - receptivni turizem
  - emitivni turizem
  - narodni turizem
11. Eden izmed pomembnih turističnih kazalnikov je pdb. S katerim kriterijem delitve turizma je najbolj povezan?
12. Delitev turizma glede na kriterij število udeležencev zajema:
- Individualni turizem
  - Posamični turizem
  - Organizirani turizem
  - Skupinski turizem
13. S katerim kriterijem delitve turizma je povezan pojem individualni turizem? Zakaj?
14. Ali je lahko individualni turizem povezan s storitvami turističnih agencij? Zakaj?
15. Masovni turizem je lahko:
- Pavšalni turizem
  - Individualni turizem, če koncentracija individualnih turistov v destinaciji povzroča okoljsko škodo
  - »morje-sonce-plaža« turizem
  - Zimski turizem
16. Za socialni turizem velja:
- V Sloveniji se je razvil po osamosvojitvi
  - V Sloveniji se je razvil po 2. svetovni vojni
  - Vezan je na cenejše nastanitvene obrate in sindikalne domove
17. Alternativni turizem:
- Se pojavi v sedemdesetih letih 20. stoletja kot alternativa množičnemu turizmu
  - Je »morje-plaža-sonce« turizem
  - Je postal v zadnjih desetletjih v večini primerov ena izmed oblik množičnega turizma
18. Trajnostni turizem:
- Izboljšuje kakovost življenja v receptivni državi
  - Izboljšuje ekološke, ne pa tudi ekonomske razmere
  - Izkorišča sedanje dobrine zaradi želje po čim večjem zaslužku

1.5 PROBLEMATIKA MNOŽIČNEGA TURIZMA

Turizem 20. in 21. stoletja je kot posledica prostega časa, gospodarskega razvoja in naraščajočih človekovih potreb masovni družbeni pojav z ekonomskimi učinki, ki se kaže v spletu številnih sestavin in zapletenih odnosov (Zorko 1999, str. 11). Masovni razvoj turizma se je v industrijskih državah Evrope začel v poznih petdesetih letih 20. stoletja, najprej kot potovanja znotraj države in zelo hitro kot potovanja v tujino (Mihalič 1995, str. 1). Odločilno vlogo pri razvoju je odigralo turistično povpraševanje. Praviloma je bilo povpraševanje (v sezoni) vedno večje od ponudbe, ponudba je povpraševanju količinsko sledila in se prilagajala. (Mihalič 1995, str. 78). Mednarodna turistična potrošnja je rasla še hitreje. Zaradi komponente množičnosti je turizem postal velika industrija.

Vzroke bliskovitega razvoja turizma razlaga naslednja klasična teorija življenju v industrijskem okolju (Mihalič 1995, str. 2): znanstveno-tehnični napredek in industrijska revolucija sta povzročila množično proizvodnjo, dvig produktivnosti, dvig življenjske ravni, povečanje dohodkov in prostega časa. Delavci se naselijo v onesnaženih industrijskih središčih. Posledice so stres, utesnjenost onesnaženega industrijskega okolja... REŠITEV se ponuja v BEGU OD VSAKDANJIH OBVEZNOSTI, to je v potovanju, izletu ali počitnicah.

Kvantitativna rast turizma ter njegova prostorska in časovna koncentracija povzročata ekološko škodo. Hitra rast turizma se začneja z industrijsko revolucijo in Thomasom Cookom. Industrijska revolucija je izpolnila pogoje za razvoj turizma – ustvarila je dohodke in omogočila prebivalstvu prosti čas za turistično potrošnjo, proizvedla je potrebo po pobegu iz vsakdanjega življenja in razvila množična transportna sredstva. Thomas Cook je svojo dejavnost razvil še v času, ko je bil turizem še privilegij aristokratske elite, a so se že oblikovali pogoji za njegov hitri razvoj v masovni pojav.

Porazdelitev turističnega prometa je neenakomerna in je rezultat koncentracije turističnega povpraševanja iz omejenega števila (razvitih) držav in koncentracije turistične ponudbe na nekaterih področjih našega planeta (Mihalič 1995, 77 - 79).

Ena izmed značilnosti množičnega turizma je fizična koncentracija turističnega prometa. Rast in koncentracija turizma sta pripeljala do pojava **masovni (množični) turizem**. Po tem pojmom si običajno predstavljamo pojav turistov v masah. Človek v masi se vede bistveno drugače (slabše) kot bi se vedel kot posameznik. Masa omogoča posamezniku, da »pobegne v anonimnost«. To mu daje občutek, da se lahko obnaša na „dopustniški“ način. V vsakdanjem življenju posameznik odgovarja za svoja dejanja, zato ne sme početi vsega, kar bi ga mikalo. Ko pa vstopi v turistično množico, te odgovornosti ne čuti več. **Masovni turizem** je potemtakem več kot le pojav turistov v masah. Gre za **celoto odnosov in pojavov, ki izvira iz sodelovanja mase v turizmu**. Njena številčnost in njene socialnopsihološke značilnosti **negativno vplivajo na okolje**. Začetni vzrok za ekološke probleme, ki jih povzroča masovni turizem leži v njegovi **kvantitativni rasti** (Mihalič 1995, str. 89 - 91).

Masovni turizem povzroča škodo v naravnem, kulturnem in socialnem okolju.

- **Škoda v naravnem okolju:** onesnaževanje voda, onesnaževanje zraka, hrup, vizuelno onesnaževanje pokrajine, fizično onesnaževanje pokrajine, škoda na flori in fauni, ekološke katastrofe (erozija)...
- **Škoda v kulturnem okolju:** komercializacija avtohtone kulture, tradicij, običajev, komercializacija avtohtone obrti (»kič«), globalizacija in posledično uničenje avtohotnih kulturnih značilnosti – izguba avtentičnosti in oblikovanje t.i. odrske avtentičnosti...
- **Škoda v socialnem okolju:** želja po imitiranju življenjskega stila obiskovalcev (razlike med tistimi, ki “imajo” in tistimi, ki “nimajo”), občutek manjvrednosti, celo sovraštva, nezadovoljstvo lokalnega prebivalstva s tradicionalnim načinom življenja in njegovo opuščanje, kriminal, prostitucija, droge...

Glavna razloga za **ekološke probleme v zvezi s turizmom** sta: turistični promet se sezonsko in prostorsko koncentrira. **Sezonska koncentracija** turističnega prometa je posledica njegovih sezonskih variacij. Sezonska variabilnost je največja pri oblikah turizma, katerih osnovni motiv so naravne dobrine. **Prostorsko** se turizem koncentrira na posamezne turistične destinacije: kraje, regije, države.

Koncentracijo turizma izražamo:

- z gostoto obiskovalcev (npr. število obiskovalcev na enoto naravnega okolja)
- s stopnjo koncentracije turistične ponudbe (npr. število postelj na enoto naravnega okolja)

Enota naravnega okolja: površina prostora, dolžina obale, površina jezera... (Mihalič 1995, 81 – 86).

Koncentracija turistične ponudbe ali obiskovalcev raste z njeno/njihovo gostitvijo na enoto prostora. Pri tem deluje **ZAKON PADAJOČEGA DONOSA**.

Razlaga zakona padajočega donosa na primeru preobremenjenih turističnih destinacij: **zadovoljstvo** turistov sprva narašča po rastoči stopnji, nato narašča vedno počasneje do neke točke, ko doseže **maksimalno vrednost**. Ob nadaljnjem povečanju koncentracije ponudbe (npr. povečevanje števila turističnih ležišč) in/ali povpraševanja (število turistov) pride do **zasičenosti** in **zadovoljstvo** obiskovalcev **prične padati**. Padati prične tudi kakovost nadaljnjih **naložb**, njihova **donosnost** lahko postane celo **negativna**. V točki, ko zadovoljstvo preide v nezadovoljstvo, pričnejo turisti izbirati drugo destinacijo. Za različne oblike turizma je sprejemljiva različna gostota obiskovalcev. Za neokrnjeno naravno okolje se ne tolerira masa turistov, medtem ko mestna okolja lažje prenesejo turistične množice. Podobno velja tudi za različne segmente turistov (Mihalič 1995, 84 - 87), npr. mladi si zelo želijo druženja in zabave...

NALOGE: PROBLEMATIKA MNOŽIČNEGA TURIZMA

Uvodni primer za razmislek: Bogovi so padli na glavo

Steklenica kokakole je padla na zemljo. Odvrigel jo je nek pilot. Nad neko zemljo Bušmanov. Pojma ni imel, kdo so Bušmani. Steklenica mu je bila v napoto. Kokakolo je že spil. Bilo je vroče in spodaj je bila pusta zemlja. Steklenica se je zapičila v tla. En Bušman jo je pobral. Potem so se do konca filma prerekali okrog tega. Prišli so do zaključka, da so bogovi padli na glavo. Steklenice niso mogli vrniti tja, od koder je prišla. Nazadnje so jo vrgli stran. Tak je bil scenarij. Bušmanov nihče ni vprašal, kaj si mislijo o njem. So pa ti filmarjev skušali dopovedati, da njihovo življenje nima nobene zveze s tem scenarijem.

Film je postal uspešnica. Zato so začeli prihajati turisti. Gledat Bušmane v živo. Preverjat, če so res tako zabavni. Skotila se je turistična atrakcija. Potem so Bušmani, katerim se sploh ne reče Bušmani, ampak San ljudje, spokali cule in se umaknili. S tiste zemlje, na kateri so živeli, preden je v prvem prizoru nanjo padla steklenica kokakole.

Turisti še hodijo tja. In bogovi še kar padajo na glavo.

VIR: Weber: Kultura potepanja. Ljubljana 1997, 12.

Naloga 1

Preberite prispevek in odgovorite na vprašanja.

Evropska unija opredeljuje ključne izzive razvoja evropskega turizma. Ti izzivi se nanašajo zlasti na sezonsko variabilnost, turistični transport, delovna mesta, lokalne skupnosti in kakovost življenja ter vire in produkcijo odpadkov.

Prvi izziv je zmanjšati sezonsko odvisnost turizma. Sezonska koncentracija turističnega povpraševanja negativno vpliva na uspešnost turističnih podjetij, če njihove zmogljivosti del leta ostanejo neizkoriščene. Obratno pa v času sezone pretirano obremenjuje lokalno skupnost, naravne in druge vire in zmogljivosti. Avgusta je število turističnih nočitev v Evropi povprečno tri- do štirikrat višje kot v zimskih mesecih. Največja sezonska nihanja imajo Sredozemske države. Nekateri možni ukrepi za zmanjšanje sezonske koncentracije turizma so razvoj sezonsko manj občutljivi oblik turizma (npr. poslovni), organiziranje dogodkov izven glavne sezone, cenovno ugodnejše ponudbe izven glavne sezone, spodbujanje delodajalcev k prilagajanju dopustov, podaljšanje razpona šolskih počitnic in spodbujanje koriščenja v različnih terminih.

Drugi izziv je zmanjšati negativne vplive turističnega transporta. Ocenjuje se, da evropski turistični promet trenutno predstavlja 8 % vseh emisij CO₂, od tega predstavlja letalski promet približno polovico, nadaljnjih 40 % pa avtomobilski promet. Turistični ukrep se bi moral preusmeriti na uporabo okolju bolj prijaznih oblik (vlak, ladja, avtobus, kolo). Uporaba slednjih se lahko spodbuja z nižjimi cenami, promocijo in informiranjem turistov ter izgradnjo ustrezne infrastrukture.

Kakovost zaposlovanja v turizmu bi bilo možno izboljšati s povečanjem plačil, ustreznim menedžmentom delovnega časa, uvedbo načrtovanja poklicne kariere turističnih delavcev in programi vseživljenjskega učenja.

Četrty izziv je zagotoviti koristi za lokalno skupnost in povečati kakovost življenja. Razvoj turistične infrastrukture, zlasti gradnja nastanitvenih obratov, lahko prinese lokalni skupnosti občutne gospodarske koristi, lahko pa privede do širjenja urbanizacije in posledično do manjše privlačnosti kraja in krčenja zelenih površin. Turistični razvoj vpliva tudi na prestrukturiranje lokalnega gospodarstva, saj lahko turistični razvoj izrine tradicionalne dejavnosti, kot sta kmetijstvo ali ribištvo, ker potrebuje sredstva in delovno silo. Zato bi morale destinacije in lokalne skupnosti načrtovati in spodbujati takšne tipe namestitvenih zmogljivosti, ki odražajo značaj destinacije, imajo najnižji možni vpliv na okolje ter prinašajo koristi z vidika gospodarstva in zaposlovanja.

Peti izziv je zmanjšati rabe virov in proizvodnjo odpadkov. Turist, ki biva v hotelu, porabi v povprečju za tretjino več vode kot lokalni prebivalec. V Sredozemlja poraba vode doseže tudi štirikratno vrednost porabe domačina in porabe na vrhuncu sezone pomenijo hud pritisk na krajevno oskrbo. Pri nekaterih oblikah turizma je poraba vode še posebej velika, zlasti na igriščih za golf in pri proizvodnji umetnega snega na smučarskih destinacijah.

VIR: Turizem – revija za menedžment in trženje v turizmu. Letnik XIII/93 – maj/junij 2008. Ljubljana 2008, 10, 11.

1. Predstavite problematiko sezonske koncentracije turističnega povpraševanja in možne ukrepe za ublažitev posledic.
2. Na kakšen način bi bilo možno zmanjšati negativne vplive turističnega transporta?
3. Predstavite vplive (množičnega) turizma na lokalno okolje in možne ukrepe v smeri koristi za lokalno skupnost.

Naloga 2: Preberite prispevek in odgovorite na vprašanja.

Iskanje rešitev za umiritev prometa v dolini Vrat

Občina Kranjska Gora se je resno lotila iskanja rešitve za vedno bolj gost promet v dolini Vrat in ostalih alpskih dolinah. Makadamska cesta, ki vodi iz Mojstrane do planinskega doma v Vratih, je namreč ob poletnih koncih tedna zelo obremenjena, dolina pa se spreminja v pravo parkirišče, opozarjajo Mojstrančani. Zato je občina z društvom za varstvo Alp CIPRA začela iskati najprimernejšo rešitev tako za varovanje okolja kot tudi za same prebivalce.

Ob naraščajočem obsegu turizma Alpske doline obiše vse več ljudi. Tako na lep poletni vikend v dolini Vrat naštejejo tudi do 600 avtomobilov. To pa je ob neurejeni cesti in pomanjkanju parkirišč precej velik problem ne le v ekološkem, ampak tudi v organizacijskem smislu. Prepričani so, da je treba najti takšno rešitev problema, ki bo prinesla nekaj komercialnih koristi tudi za prebivalce teh krajev v Triglavskem narodnem parku (TNP).

Na osnovi pobud in idej s strani Mojstrančanov se je kranjskogorska občina kompleksno in celovito lotila iskanja ustrezne tehnične in okolju prijazne rešitve za ureditev prometa, in sicer s projektom "urejanje prometa v alpskih dolinah". Za projekt je občina pridobila 8600 evrov iz čezmejnega programa Interreg, 3000 evrov pa je občina še sama prispevala za iskanje primerne rešitve. Za izvajalca študije o umirjanju prometa je občina izbrala društvo CIPRA Slovenija. Ta bo izdelala različne scenarije za ureditev prometa v dolini, od popolne zapore, delne zapore, zapore zgolj v poletnih mesecih do povečanja javnega prometa, izposoje koles v Mojstrani in drugih.

CIPRA bo te scenarije predstavila prebivalcem, ki bodo nato ob soglasju lastnikov zemljišč, upravitelja ceste Direkcije RS za ceste, planinskih društev, gozdarjev, lovcev in zavoda TNP spomladi prihodnje leto izbrali najboljšo rešitev. Rešitev za dolino Vrat pa bi lahko nato uporabili tudi kot vzorčno rešitev za druge alpske doline, kot so Kot, Krma in Radovna. Prvi posvet oziroma delavnico so pripravili, da bi krajanom predstavili projekt in jih povabili k sodelovanju pri iskanju najboljše rešitve. Na delavnici so sodelovali tudi predstavniki krajinskega parka Logarska dolina, ki je za svoj model upravljanja alpske doline vključno z upravljanjem obiska in turističnega motornega prometa prejel nagrado na natečaju mednarodnega projekta Prihodnost v Alpah. Logarska dolina je precej podobna dolini Vrat, saj je prav tako ledeniška dolina podobne oblike, zato so izkušnje pri njenem upravljanju pomembne za iskanje rešitve za Vrata, čeprav po turistični strukturi in ponudbi območje ni primerljivo.

VIR: <http://www.gore-ljudje.net/novosti/4555/>

1. Kakšne je posledica gostega prometa ob poletnih koncih tedna v dolini Vrat?
2. V čem vidite primere trajnostnega razvoja turizma?
3. Kakšne rešitve predvidevajo za preobremenjeno dolino?

Naloga 3: Komentirajte

»Turisti so kot roj kobilic, ki se zgrne nad neko deželo kot naravna katastrofa!«

»A Tourist is always the other person!«

VIR: Weber: Kultura potepanja. Ljubljana 1997, 36. Krippendorf: The Holiday Makers. Oxford 1997.

Naloga 4: Odgovorite na vprašanja.

1. Navedite poglobitve razloge za škodljive vplive turizma na okolje.
2. Katere oblike turizma povzročajo večje in katere manjše škodljive okoljske učinke?
3. Razložite zakon padajočega donosa na primeru celotnega in mejnega zadovoljstva obiskovalcev.
4. Grafično prikažite zakon padajočega donosa na primeru celotnega zadovoljstva obiskovalcev za »robinzonske« počitnice in mestni turizem.
5. Navedite primere negativnih vplivov masovnega turizma na naravno, kulturno in družbeno okolje.

1.6 ALTERNATIVNE OBLIKE TURIZMA

Masovni turizem za marsikoga ni sprejemljiv. Upor proti masovnemu turizmu se je pričel s t.i. alternativnimi gibanji v šestdesetih in sedemdesetih letih 20. stoletja iz nezadovoljstva z obstoječo industrijsko družbo in iz upora proti njeni profitni naravnosti. **Mladi so potovali z nahrbtniki in malo denarja**, predvsem v Azijo. Ti svetovni **popotniki** so se poimenovali alternativni turisti, s potovanj na „lastno pest“ se je razvil alternativni turizem. Popotniki nočejo imeti z masovnim turizmom nočejo nič skupnega. V deželi gostiteljici nočejo biti turisti, temveč gostje, ki se resnično zanimajo za njene značilnosti in prebivalce. Neodvisni popotniki (alternativni turisti) želijo potovati neodvisno (individualno) in drugače kot večina.

Vendar se je v zadnjih desetletjih zaradi vedno večjega števila popotnikov, zlasti mladih, ki so potovali na iste popularne destinacije izkazalo, da so postala takšna »alternativna« potovanja le ena izmed podkultur množičnega turizma (t.i. “Lonely Planet” industrija). Popotništvo je postalo množično gibanje. Alternativni turisti so **pionirji, ki odkrivajo nove destinacije**, da jih že v nekaj letih osvoji turistična industrija in preplavijo masovni turisti. Alternativni turizem se zato ni pokazal kot pravi odgovor na iskanje boljšega - okolju prijaznejšega turizma.

Danes se pojem **alternativni turizem ne uporablja za množična potovanja mladih, ampak za številne oblike turizma**, ki se kakorkoli **razlikujejo od pavšalnega** (»3 S« - Sun – Sea – Sand) turizma (Mihalič 1995, str. 96 - 98). Drugi izrazi za alternativni turizem so tudi drugačni, mehki (soft) ali blagi turizem (Zorko 1999, str. 25, 26).

Slika 4: Prostovoljci kot alternativni turisti

VIR: http://www.projects-abroad.org/_photos/faqs/alternative-travel/alternative-travel-trips-with-projects-abroad.jpg

NALOGE: ALTERNATIVNE OBLIKE TURIZMA

Naloga 1

Preberite tekst o razvoju (alternativnega) turizma na »oddaljenem« grškem otoku in odgovorite na vprašanja.

VIR: Krippendorf: The Holiday Makers. Oxford 1997, 38.

1. Kako so se domačini odzvali na povečano povpraševanje po dobrinah na majhnem neznanem otoku iz zapisa?
2. Katere primere negativnih vplivov turizma na okolje ste zasledili v zapisu?
3. Ali menite, da je popotnik iz zapisa predstavnik alternativnega turizma ali začetnik množičnega turizma? Zakaj?

Naloga 2: Odgovorite.

1. Ali je alternativni turizem vedno nasprotje do okolja neprijaznemu množičnemu turizmu? Zakaj?
2. Kaj je skupni imenovalec različnim pojavnim oblikam alternativnega turizma?

1.7 TRAJNOSTNI RAZVOJ TURIZMA

Pojem trajnostni turizem je nastal v povezavi s pojmom trajnostni razvoj. **Trajnostni razvoj** zadovoljuje potrebe sedanje generacije in ne zmanjšuje možnosti bodočim generacijam, da bodo zadovoljile svoje potrebe.

Trajnostni (angl. Sustainable) turizem (tudi integrirani turizem) se nanaša na **potrebe okolja in lokalne skupnosti, turistične dejavnosti in obiskovalcev** tako, da **upoštevata sedanje in bodoče vplive turizma na gospodarsko, kulturno, družbeno in naravno okolje**. Trajnostni turizem upošteva načelo prihodnosti, saj skrbi, da sedanja turistična aktivnost ne bo imela negativnih socialnih, ekoloških in ekonomskih posledic v prihodnosti. Trajnostni turizem je prizanesljiv do naravnega, kulturnega in socialnega okolja.

Osnovne značilnosti trajnostnega turizma

- izboljšuje ekološke in ekonomske razmere
- omogoča enakopravnost v razvoju
- vzdržuje kakovost okolja in izboljšuje kakovost življenja v receptivni državi
- zagotavlja visoko zadovoljstvo turistov.

Pogosto se za trajnostni turizem uporablja tudi izraz **ekološki turizem**, ki pa je v velikem številu primerov zlorabljen pojem in preveč skomercializiran. Koncept ekološkega turizma so razvili kot rezultat naraščajočega zavedanja problematike, povezane z vplivi turizma na okolje, prav tako tudi naraščajočega zanimanja za naravne, kulturne in socialne privlačnosti.

Opredelitev ekološkega turizma po The International Ecotourism Society (TIES): gre za odgovorno potovanje v naravno okolje, ki ohranja okolje in izboljšuje blaginjo lokalnega prebivalstva.

Za **pravi ekološki turizem** morajo biti izpolnjeni trije **pogoji**:

- kakovost okolja: (dokaj) neonesnaženo naravno, kulturno in socialno okolje
- okoljska odgovornost: čim manjši negativni vplivi na okolje
- koristi za lokalno prebivalstvo.

Odnos modernega masovnega turizma in turističnega razvoja do okolja se mora spremeniti tako, da bo postal ekološko sprejemljivejši in bo ustrezal opredelitvam za trajnostni razvoj (Mihalič 1995, str. 58 – 60).

NALOGE: TRAJNOSTNI RAZVOJ TURIZMA

Naloga 1: Odgovorite na vprašanja.

1. Ali je trajnostni turizem ena izmed (številnih) oblik turizma? Razložite.
2. Navedite značilnosti trajnostnega turizma.
3. Opredelite pojem ekološki turizem.
4. Kateri pogoji morajo biti izpolnjeni, da lahko govorimo o ekološkem turizmu?

Naloga 2: Označite in komentirajte primere (resničnega) ekološkega turizma:

- A Jeep safari
- B Trekingi s sloni. Število dnevni turistov je na zgornji meji zmogljivosti slonov.
- C Igranje pola s kamelami.
- D Majhne skupine obiskovalcev, osveščanje obiskovalcev o naravnem in kulturnem okolju ter nočitev pri domačinih.
- E Športni in adrenalinski turizem.

Naloga 3: Preberite spodnji prispevek in argumentirajte, ali vsebina v celoti ustreza konceptu ekološkega turizma.

»Ekoturizem pomeni vse vrste turizma v naravi, kjer je glavna motivacija turistov opazovanje in uživanje narave in tudi tradicionalnih kultur, ki prevladujejo v teh okoljih. Običajno ga organizirajo turistične agencije za individualce in manjše skupine. Pomemben je, ker ustvarja gospodarske koristi in možnosti zaposlovanja za lokalne skupnosti in obenem dviga ozaveščenost za ohranjanje naravnih in kulturnih dobrin tako pri lokalnem prebivalstvu kot pri turistih. Zajema načela trajnostnega razvoja turizma in tako prispeva k ohranjanju naravne in kulturne dediščine.«

VIR: Pavlin: Posvet Stanje, izkušnje in perspektive razvoja izletništva v sloveniji. Postojna 2006.

Naloga 4: Preberite prispevek Kongresni turizem in trajnostni razvoj in odgovorite na vprašanje.

Turizem, ki je ena največjih gospodarskih panog, je od okolja zelo odvisen. Pri trajnostnem turizmu ne govorimo samo o odnosu do okolja, ampak tudi o odnosu do kulturne dediščine, o uravnoteženi rabi razpoložljivih virov in upoštevanju družbe. Vse te komponente postajajo sestavni del uspešnega turističnega proizvoda.

Kongresni turizem se pogojev trajnostnega turizma zelo dobro zaveda. Vsaka zaključena skupina, ki se zbere na prizorišču, predstavlja obremenitev za okolje. Mednarodna kongresna dejavnost je naredila odločne korake z namenom zagotovitve ekonomske prosperitete, socialne enakosti ter varovanja naravnega in kulturnega okolja. Da je dogodek trajnosten, se morajo vključiti vsi akterji dogodka: organizator, prizorišče, dobavitelji in tudi udeleženci.

Pred kratkim sem se udeležil mednarodne konference s področja kongresne dejavnosti v Londonu. Pred odhodom na konferenco nam je organizator poslal elektronsko sporočilo, s katerim so nas želeli opozoriti na trajnostne ukrepe, ki so jih predvideli v sklopu te konference, in ki bodo vplivali na okolje, družbo in gospodarstvo. V elektronski pošti so nas opozorili, da želijo minimizirati obseg promocijskega materiala, zato bo le-ta predstavljen neposredno na dogodku. Povprašali so nas kdaj in kako bomo prišli v London. S tem so lažje načrtovali in organizirali prevoz do prizorišča dogodka. V času konference so nas spodbujali k ločevanju odpadkov. Ob zaključku smo kongresne torbe in priponke vrnil. Uporabili jih bodo za druge namene oz. reciklirali. Pijačo so nam nudili izključno v steklenih oz. papirnatih kozarcih.

Z dobrim načrtovanjem smo pripomogli k zmanjšanju obremenitve okolja, organizator pa je privarčeval pri različnih stroških.

VIR: Turizem – revija za menedžment in trženje v turizmu. Letnik XIII/93 – maj/junij 2008. Ljubljana 2008, 8.

S katerimi ukrepi so na mednarodni konferenci v Londonu spodbujali trajnostni razvoj (konferenčnega) turizma?

Naloga 5: Preberite prispevek Terme Snovik prvi prejemnik EU marjetice in odgovorite na vprašanje.

V Termah Snovik se zavedajo, da okolje in njegovi naravni elementi: voda, zemlja in kamnine, zrak, energija, flora, favna in kulturna krajina predstavljajo temelje turistične ponudbe. Zavedajo se tudi dejstva, da je vpliv razvoja turizma na okolje pogosto negativen, saj običajno zahteva znatne posege v okolje, s čimer ogrozi ali pa v celoti poruši naravno ravnovesje. Tudi zato si prizadevajo postati ekoterme. Nedavna podelitev uradnega znaka Evropske unije za okolju prijazne turistične namestitve - EU marjetica pa je še en dokaz, da so na pravi poti (Terme Snovik so kot prvi in do sedaj edini turistični ponudnik v Sloveniji pridobile ta naziv).

EU marjetico lahko pridobijo podjetja, ki si prizadevajo za manjše onesnaževanje zraka, bolj varčno rabo energije in ostalih naravnih virov, manjše onesnaževanje okolja ter v ponudbi prehrane uporabljajo tudi organsko pridelano hrano.

Ivan Hribar, direktor Term Snovik pravi: »Pri gradnji term smo upoštevali visoke okoljevarstvene kriterije in zgradili biološko čistilno napravo. Za doseg energijske učinkovitosti in prijaznosti do okolja koristimo obnovljive vire energije. Izrabljamo sončno energijo, toploto odpadnih voda, celotni kompleks pa ogrevamo s kotlovnico na biomaso. Od samega začetka veliko pozornosti posvečamo sodelovanju z lokalno skupnostjo, tudi preko Turističnega društva Tuhinjska dolina in občine Kamnik. Spodbujamo jih k energetsko učinkovitem in okolju prijaznem delovanju. Le-to je za naše okolje izrednega pomena. Za pridobitev znaka EU marjetica je potrebno vložiti veliko truda, energije in sredstev, pozitivnega odnosa do okolja in posledično novega načina življenja.«

VIR: Turizem – revija za menedžment in trženje v turizmu. Letnik XIII/93 – maj/junij 2008. Ljubljana 2008, 13.

Katere okoljske kriterije mora izpolniti turistično podjetje za pridobitev znaka okolju prijaznega ponudnika EU marjetica?

Naloga 6: Študija primera SEA CANOE

Preberite prispevek in odgovorite na vprašanja.

Preglejte tudi spletno stran podjetja Sea Canoe www.johngray-seacano.com.

Največji tajski otok Phuket je bil destinacija le za domačine in posamezne tuje individualne popotnike (alternativne turiste) do srede 80-ih let 20. stoletja, ko se z izgradnjo hotelov mednarodnih verig pojavi množični turizem. Jame, čeri in votline v idiličnem zalivu Phang Nga Bay s številnimi otočki so do prihoda množičnih obiskovalcev izkoriščali le domačini za pobiranje ptičjih gnezd.

John Gray je raziskal možnosti izkoriščanja zaliva v smeri naravi prijaznega turizma in leta 1989 pričel ponujati izlete s kanuji za majhne skupinice udeležencev, ki otoških jam in ekosistema v zalivu niso obremenjevale. Gray je postavil stroga merila varovanja narave, obiskovalce ekološko osveščal in organiziral čistilne akcije v zalivu. Cena turističnega proizvoda Grayevega podjetja je bila dokaj visoka, večina zaslužka pa je ostala lokalnemu prebivalstvu.

Po letu 1997 se je položaj podjetja Sea Canoe, dobitnika uglednih mednarodnih nagrad za spodbujanje okolju prijaznega turizma, močno poslabšal zlasti zaradi dveh razlogov. Turizem na Tajskem se je množično razvil, na otok so prihajale množice turistov z nižjo kupno močjo in nižjo stopnjo okoljske zavesti, ki niso povpraševale po vrhunski kakovosti, ampak zlasti po ugodni ceni. Poleg tega je bilo v zalivu prisotnih že veliko posnemovalcev, ki so izkoriščali tržne priložnosti s podobnimi imeni podjetij (npr. Sea Cave Canoe) in nižjimi cenami ob

slabši kakovosti storitev. Z ugodnejšimi provizijami organizatorjem potovanj so si posnemovalci priskrbeli pritok množic obiskovalcev. Grayevo podjetje zaradi ekološke osveščenosti in lastnih strogih meril varovanja okolja ni bilo zmožno dosegati ekonomije obsega in s tem nižanja povprečnih stalnih stroškov. Torej ni bilo več konkurenčno v neizprosni cenovni vojni. Nekoč neokrnjen zaliv je postal preobremenjen, s čimer se je spremenila podoba idiličnega raja. Preveč kanujev ob istem času je obremenjevalo jame in ogrožalo življenjski prostor ptic. Mnogi ponudniki izletov so dopustili turistom kopanje v zalivu, nabiranje koral, puščanje smeti in s tem uničevanje narave.

Poskus združitve ponudnikov izletov in omejitve turističnega prometa v zalivu se je izjalovil zaradi interesa združenja za pobiranje ptičjih gnezd, ki je imelo tradicionalno pravico do vstopa v vodne jame. Tudi poskusi lobiranja za zaščito zaliva pred preobremenitvijo so propadli in okoljske škode ni bilo moč preprečiti. Čeprav je z močno koncentracijo ponudnikov izletov s kanuji tajske turistično prebivalstvo finančno na videz pridobilo, saj je imelo delo več lokalnih prebivalcev, pa je v povprečju ostala v nacionalni ekonomiji le četrtina zaslужka, da o stroških prihodnje ekološke škode sploh ne govorimo.

VIR: Shepherd: How Ecotourism can go Wrong: The Cases of SeaCanoe and Siam Safari. Thailand.

1. Kako se je v zadnjih desetletjih spremenila podoba nekoč neokrnjenega zaliva Phang Nga Bay?
2. V čem se prikazani primer razlikuje od mnogih oblik turizma v naravnem okolju? Katere pogoje ekološkega turizma ste zasledilo v primeru? Zakaj velja podjetje Sea Canoe za okolju prijaznega turističnega ponudnika?
3. Zaradi česa se je močno poslabšal tržni položaj Greyevega podjetja?
4. Ali lahko štejemo Johna Greya za začetnika masovnega turizma v (nekoč) neokrnjenem naravnem okolju? Zakaj?
5. Greyevo podjetje Sea Canoe je bilo večkrat nagrajeno kot okolju prijazno turistično podjetje. Kaj je povzročil Greyev ekološki turistični proizvod v destinaciji? Zakaj se je večina turistov odločala za konkurenčne turistične ponudnike, ki so ekološko sporni?

6. Ali menite, da mora biti cena ekološkega turističnega proizvoda višja od cene množičnih turističnih proizvodov? Zakaj?

7. Kakšna je povezava med ekonomijo obsega in ekološko občutljivimi turističnimi proizvodi?

8. Tajske oblasti niso ukrepale glede zaščite zaliva pred množicami turistov? V čem je razlog za neukrepanje?

9. Kaj je značilno za države (oz. destinacije), ki se odločajo za razvoj množičnega, do okolja neprijaznega turizma in za države, ki razvijajo okolju prijazen turizem?

10. Kakšni so vaši predlogi za rešitev preobremenjenega zaliva Phang Nga Bay?

Naloga 7: Študija primera SIAM SAFARI

Preberite prispevek in odgovorite na vprašanja.

Leta 1989 je Robert Greifenberg kupil zemljišče na največjem tajskem otoku Phuket in pričel z oddajanjem bungalova popotnikom in manjšim skupinam obiskovalcev. Ustanovil je družbo Siam Safari ter organiziral trekinge in izlete z jepepi po otoku. Leta 1994 je v ponudbo izletov kot prvi na otoku vključil slone. Pojavili so se konkurenčni ponudniki, ki so iz želje po čim večjem zaslužku ponujali precej nižje cene trekingov s sloni. Problem je v tem, da je vzdrževanje (hranjenje...) slonov drago, zato ne upraviči nizke cene turističnega proizvoda. Zdravstveno stanje slonov konkurenčnih podjetij se je vidno poslabšalo. Leta 1989 je Greifenberg ustanovil dobrodelno organizacijo za pomoč slonom, njegovo podjetje pa se je kljub številnim mednarodnim priznanjem znašlo v finančnih težavah, zlasti zaradi neobjavljene konkurence. Iz potrebe po poslovnem preživetju je tudi Greifenberg sam povečal obseg izletov in število udeležencev. S tem je zadostil zahtevam ekonomije obsega in negiral svojo prvotno naravi prijazno usmeritev. Njegovo podjetje je postalo ponudnik množičnega turističnega proizvoda.

VIR: Shepherd: How Ecotourism can go Wrong: The Cases of SeaCanoe and Siam Safari. Thailand.

1. Predstavite primere negativnih vplivov turistične dejavnosti na okolje.
2. Kakšen do okolja pozitiven ukrep je uvedel Greifenberg? S čim pa je okolju škodil?

Slika 5: Borec za naravi prijazni razvoj turizma John Gray

VIR: <http://www.thailandtravelhound.com/wp-content/uploads/2011/07/john-gray-sea-canoe.jpg>

Literatura in viri

Cvikl, Alič: Uvod v ekonomiko turizma. Maribor 2009.

Cvikl, Brezovec: Uvod v turizem. Portorož 2006

Ekonomika turizma, EF Ljubljana. Zapiski predavanj

Loborec, Gajič: Ekonomika turizma. Gradivo za 1. letnik. Ljubljana 2010.

Mihalič: Ekonomija okolja v turizmu. Ljubljana 1995

Nemec Rudež, Bojnec: Ekonomika turizma. Portorož 2007

Planina, Mihalič: Ekonomika turizma 1. Program Turistica. Ljubljana 2002

Prodnik, David. Poslovanje v turizmu. Celje 2009.

Rozman, Lazarevič (ured.): Razvoj turizma v Sloveniji. Bled 1996

Rudež, Mihalič: Ekonomika turizma, gradivo za vaje. Portorož 2002.

Slovenski turizem v številkah 2010. STO, 2011.

Špec: Ekonomika turizma. Bled 2008

Zorko: Uvod v turizem. Ljubljana 1999

<http://www.slovenia.info/>

<http://www.unwto.org>

http://www.mg.gov.si/fileadmin/mg.gov.si/pageuploads/turizem/satelitski_racuni.pdf

PRIPRAVA NA 1. DEL IZPITA

Naveden je izbor pogostejših vprašanj.

Za uspeh na 1. delu izpitu je potrebno preštudirati celotno gradivo predavanj in rešiti vse naloge.

Uspešen študij!

Vsebinski sklop: RAZSEŽNOSTI TURIZMA

1.1 RAZVOJ TURIZMA

1.1.1 Pregled razvoja turizma po svetu

Odgovorite na vprašanja ali obkrožite oznako pred pravilnim odgovorom.

Kateri obdobji razvoja turizma razlikujemo?

Kateri so bili pglavitni motivi za potovanja v starem veku?

Predstavite potovanja Grand Tour.

Katera obdobja sodobnega turizma razlikujemo? Opredelite jih časovno.

Kdaj in zakaj se prične obdobje turizma posameznikov? Kako to obdobje imenujemo še drugače in zakaj?

Predstavite pomen potovalne dejavnosti Thomasa Cooka za sodobni organizirani turizem.

Katere so vodilne svetovne turistične receptivne regije (celine)? Zakaj?

Kakšno vlogo igra Evropa v mednarodnem receptivnem turizmu? Kakšen trend turističnega obiska Evrope je opazen v zadnjih desetletjih?

Kateri regiji znotraj Evrope sta najbolj obiskani? Zakaj?

Kaj je značilno za najmočnejše emitivne države na svetu?

Kateri 3 emitivni trgi (države) ustvarijo skupaj tretjino globalne turistične potrošnje? Zakaj?

Navedite primere kriznih dogodkov, ki so zaustavili rast svetovnega turizma. Ali so ti dogodki zaustavili turistično rast kratkoročno ali dolgoročno? Kakšne spremembe na strani turističnega povpraševanja so ti dogodki povzročili?

Navedite pglavitne strukturne spremembe in trende v mednarodnem turizmu v zadnjih desetletjih.

Katera je bila poglobljena predhodna oblika turizma v srednjem veku? Ali jo lahko prištevamo med organizirane oblike turizma? Zakaj?

Grand Tour:

predstavlja po mnenju nekaterih avtorjev prvo obliko sodobnega turizma

se pojavi z industrijsko revolucijo

označuje dolgotrajna potovanja posameznikov v obdobju klasičnega turizma

označuje sodobna potovanja v oddaljene kraje

označuje daljša potovanja mlade aristokracije z motivom izobraževanja

Na katere turistične trende v svetu najbolj vpliva svetovna gospodarska kriza?

Kateri so najpomembnejši kazalniki za merjenje razvoja mednarodnega turizma?

Zakaj je statistično število prihodov turistov praviloma večje od dejanskega števila turistov?

Katera celina je vodilni emitivni turistični trg? Razložite omenjeni pojem!

1.1.2 Pregled razvoja turizma v Sloveniji

Odgovorite na vprašanja.

6. Na katera obdobja delimo razvoj turizma na območju današnje Slovenije?
7. Kakšna oz. katera območja, kraji in znamenitosti so bile na območju današnje Slovenije najbolj obiskane oz. turistično razvite v obdobju pred 1. svetovno vojno? Kateri dogodek je pospešil razvoj turizma?
8. Kakšne strukturne spremembe v turizmu Slovenije in Jugoslavije so značilna za prva leta po 2. svetovni vojni? Zakaj? Katera vloga in katera oblika turizma sta bili poudarjeni do 60-ih let 20. stoletja? Katerega leta turizem prvič preseže predvojne vrednosti?

9. Kakšne strukturne spremembe v turizmu po letu 1965? Zakaj (Kateri dejavnik pospeši potrebe po razvoju mednarodnega turizma v Jugoslaviji)?
10. Kateri 3 tuji trgi postanejo (in ostanejo) v obdobju SFRJ najpomembnejši za slovenski turizem?
11. Kateri leti sta rekordni za slovenski turizem v jugoslovanskem obdobju?
12. Kateri dejavniki so zavirali rast prihoda tujih turistov po osamosvojitvi Slovenije?
13. Kateri turisti rešujejo slovensko turistično gospodarstvo v prvih letih po osamosvojitvi (v čem se je v prvih letih po osamosvojitvi Slovenije kazal velik pomen domačega turizma)?
14. Kaj izkazuje izvozna in kaj uvozna stran turistične devizne bilance?
15. Ali je turistična bilanca Slovenije pozitivna ali negativna (ali izkazuje Slovenija turistični presežek (suficit) ali primanjkljaj (deficit))? Kaj pomeni takšen saldo in kako koristi domačemu gospodarstvu?
16. Navedite ključne podatke slovenskega turizma za leto 2010 (število prihodov in nočitev, delež tujih turistov, pdb, devizni priliv od turizma).
17. Katerih je 5 najpomembnejših tujih trgov po številu nočitev za slovenski turizem?
18. Katere so vodilne 3 slovenske regije po številu nočitev?
19. Katera oblika turizma je vodila po številu nočitev?
20. Navedite glavne konkurenčne prednosti Slovenije kot turistične destinacije.
21. Navedite vodilne trende slovenskega turizma.

1.2 OPREDELITVE OSNOVNIH POJMOV V TURIZMU

Odgovorite na vprašanja ali obkrožite oznako pred pravilnim odgovorom.

1. Od kod izvirata izraza turist in turizem?
2. Kakšna je definicija obiskovalca po UNWTO in kako delimo obiskovalce?
3. Kako SURS definira in kako deli pojem turist?
4. Opreделите turizem po UNWTO. Katere kategorije obiskovalcev po UNWTO ne štejemo med turiste?

5. Kdo izmed navedenih potnikov je obiskovalec ali turist?

- Uslužbenec, ki se redno vozi v drug kraj na delovno mesto
- Uslužbenec, ki gre po službenih poslih v Ljubljano in tam ostal en teden
- Študent, ki gre za teden dni smučat na Golte
- Izletnik, ki je obiskal Slovenske Konjice in se bo zvečer vrnil domov

6. Ali je turizem gospodarski ali družbeni pojav? Zakaj?

7. Med katere gospodarske dejavnosti prištevamo turizem? Zakaj?

8. Ali ima turizem v mednarodni in slovenski klasifikaciji dejavnosti samostojno področje? Zakaj?

9. Katera področja Standardne klasifikacije dejavnosti (SKD) zajema področje turizma?

10. Kaj je turistična destinacija?

11. Kateri zakon in kako v Sloveniji definira turistično destinacijo?

12. Kako SURS deli turistične kraje?

1.3 POGOJI ZA RAZVOJ TURISTIČNE DEJAVNOSTI

Odgovorite:

Navedite pglavitne pogoje za razvoj turizma v turističnem kraju ali območju.

Navedite pglavitne pogoje za turistično dejavnost na strani povpraševanja. .

1.4 OBLIKE TURIZMA

Odgovorite:

19. Kako delimo turizem glede na kriterij državljanstvo in prestop meje?

20. Kaj zajema pojem notranji turizem?

21. Kakšen saldo turistične bilance izkazuje turistično aktivna država?
22. Prebivalci Slovenije, ki so v letu 2008 potovali, so predstavljali:
- Domači turizem
  - Notranji turizem
  - receptivni turizem
  - emitivni turizem
  - Narodni turizem
23. Vsota vseh domačih in tujih turistov v Sloveniji predstavlja za Slovenijo:
- Domači turizem
  - Notranji turizem
  - receptivni turizem
  - emitivni turizem
  - Narodni turizem
24. Potovanja tujih turistov v Italiji predstavljajo za Italijo:
- Domači turizem
  - Notranji turizem
  - receptivni turizem
  - emitivni turizem
  - Narodni turizem
25. Avstrijski in slovenski turist predstavljata v Sloveniji:
- Domači turizem
  - Notranji turizem
  - receptivni turizem
  - emitivni turizem
  - Narodni turizem
26. Nizozemski turist v Sloveniji predstavlja na Nizozemskem:
- Domači turizem
  - Notranji turizem
  - receptivni turizem
  - emitivni turizem
  - Narodni turizem
27. Eden izmed pomembnih turističnih kazalnikov je pdb. S katerim kriterijem delitve turizma je najbolj povezan?
28. Delitev turizma glede na kriterij število udeležencev zajema:
- Individualni turizem
  - Posamični turizem
  - Organizirani turizem

- Skupinski turizem
29. S katerim kriterijem delitve turizma je povezan pojem individualni turizem? Zakaj?
  30. Ali je lahko individualni turizem povezan s storitvami turističnih agencij? Zakaj?
  31. Masovni turizem je lahko:
    - Pavšalni turizem
    - Individualni turizem, če koncentracija individualnih turistov v destinaciji povzroča okoljsko škodo
    - »morje-sonce-plaža« turizem
    - Zimski turizem
  32. Za socialni turizem velja:
    - V Sloveniji se je razvil po osamosvojitvi
    - V Sloveniji se je razvil po 2. svetovni vojni
    - Vezan je na cenejše nastanitvene obrate in sindikalne domove
  33. Alternativni turizem:
    - Se pojavi v sedemdesetih letih 20. stoletja kot alternativa množičnemu turizmu
    - Je »morje-plaža-sonce« turizem
    - Je postal ena izmed oblik množičnega turizma
  34. Trajnostni turizem:
    - Izboljšuje kakovost življenja v receptivni državi
    - Izboljšuje ekološke, ne pa tudi ekonomske razmere
    - Izkorišča sedanje dobrine zaradi želje po čim večjem zaslužku

1.5 PROBLEMATIKA MNOŽIČNEGA TURIZMA

6. Katere oblike turizma povzročajo večje in katere manjše škodljive okoljske učinke?
7. Razložite in grafično prikažite zakon padajočega donosa na primeru zadovoljstva obiskovalcev.

8. Grafično prikažite in primerjajte zakon padajočega donosa na primeru celotnega zadovoljstva obiskovalcev za »robinzonske« počitnice in mestni turizem.

9. Navedite primere negativnih vplivov masovnega turizma na naravno, kulturno in družbeno okolje.

1.6 ALTERNATIVNE OBLIKE TURIZMA

3. Kaj je skupni imenovalac različnim pojavnim oblikam alternativnega turizma?
4. Pod kateri kriterij delitve in obliko turizma prištevamo »popotništvo«?

1.7 TRAJNOSTNI RAZVOJ TURIZMA

5. Navedite značilnosti trajnostnega turizma.
6. Opredelite pojem ekološki turizem.
7. Kateri pogoji morajo biti izpolnjeni, da lahko govorimo o ekološkem turizmu?
8. **Označite primere ekološkega turizma:**
  - A Jeep safari
  - B Trekingi s sloni. Število dnevnih turistov je na zgornji meji zmogljivosti slonov.
  - C Igranje pola s kamelami.
  - D Majhne skupine obiskovalcev, osveščanje obiskovalcev o naravnem in kulturnem okolju ter nočitev pri domačinih.
  - E Športni in adrenalinski turizem.